Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Interreg

Dofinansowane przez Unię Europejską

Potencjał samorządów lokalnych do udziału w projektach Interreg

Raport z badania samorządów lokalnych dotyczącego potrzeb w zakresie budowania potencjału do udziału w programach Interreg Europa, Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego

RAPORT Z BADANIA

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej
Warszawa 00-926
ul. Wspólna 2/4

BST GRUPA
BADANIA · ANALIZY · EWALUACJE · AUDYTY

Grupa BST Sp. z o.o.
Katowice 40-748
ul. Mieczyków 12

Spis treści

1. Wykaz skrótów 5
2. Wprowadzenie 6
   - Zakres badania 8
3. Metodologia badania 8
   - Cel badania i pytania badawcze 8
   - Populacja i dobór próby 8
   - Technika badawcza i narzędzie 9
   - Przebieg badania terenowego 10
   - Zwrotność i struktura zrealizowanej próby 11
4. Charakterystyka badanej próby 12
   - Struktura terytorialna i typologiczna badanych samorządów lokalnych 12
   - Zaplecze i potencjał administracyjny 13
5. Znajomość oferty i stopień zaangażowania w programach Interreg 14
   - Ogólny poziom znajomości programów 14
6. Analiza przyczyn braku znajomości oferty oraz kanałów informacyjnych 17
   - Dystrybucja informacji o ofercie programów Interreg wśród samorządów lokalnych 17
   - Znajomość i korzystanie z serwisów Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej 18
   - Postrzeganie potrzeby i możliwości udziału w projektach 22
   - Szczegółowe przyczyny i bariery braku zainteresowania ofertą 23
   - Dofinansowanie wkładu własnego dla polskich partnerów 25
   - Wsparcie Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych dla ubiegających się o dofinansowanie i realizujących projekty 26
   - Gotowość do rozwoju kompetencji i poszerzania wiedzy 27
7. Charakterystyka samorządów lokalnych znających ofertę, lecz niebiorących udziału w projektach 29
   - Powody braku udziału w projektach Interreg 29
   - Bariery w ubieganiu się o środki w programach Interreg 31
   - Deficyty zasobowe samorządów lokalnych 32
   - Wiedza o dofinansowaniu wkładu własnego z rezerwy budżetu państwa 33
   - Wiedza o pomocy ze strony Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych 34
   - Atrakcyjność dostępnych informacji o programach 35

Deklaracja gotowości do podnoszenia potencjału i zdobywania wiedzy 37
8. Doświadczenia samorządów lokalnych w procesie aplikacyjnym 39
Wnioskowanie o dofinansowanie 39
Przyczyny nieuzyskania dofinansowania wskazane przez respondentów 39
Przykłady problemów merytorycznych 40
Błędy formalne 40
Podsumowanie doświadczeń aplikacyjnych 40
9. Wnioski i rekomendacje w zakresie zwiększenia potencjału gmin i powiatów do udziału w projektach Interreg 41
Diagnoza barier w podejmowaniu współpracy międzynarodowej 41
Diagnoza potrzeb samorządów lokalnych 42
Inne kwestie wpływające na stopień zaangażowania samorządów lokalnych 44
Propozycje rekomendacji i kierunki wsparcia 44

1. Wykaz skrótów

BSR – Interreg Baltic Sea Region programme - angielska nazwa transnarodowego programu Interreg Region Morza Bałtyckiego

CE – Interreg Central Europe programme - angielska nazwa transnarodowego programu Interreg Europa Środkowa

IE – Interreg Europe programme - angielska nazwa międzyregionalnego programu Interreg Europa

KPK BSR, CE, IE – Krajowe Punkty Kontaktowe programów Interreg: Region Morza Bałtyckiego, Europa Środkowa i Europa

MFiPR lub instytucja koordynująca – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

WS – Wspólne Sekretariaty programów Interreg: Region Morza Bałtyckiego, Europa Środkowa i Europa

KM – Komitety Monitorujące programy Interreg: Region Morza Bałtyckiego, Europa Środkowa i Europa (w skład wchodzą przedstawiciele wszystkich państw uczestniczących w danym programie, reprezentują szczebel centralny i regionalny, w zależności od podziału administracyjnego danego kraju)

Programy transgraniczne Interreg – programy, które wspierają współpracę transgraniczną między przyległymi regionami w celu propagowania zintegrowanego i harmonijnego rozwoju regionalnego między sąsiadującymi przygranicznymi regionami lądowymi i morskimi

2. Wprowadzenie

Programy współpracy transnarodowej (Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego) oraz międzyregionalnej (Interreg Europa) umożliwiają m.in. polskim samorządom współpracę z instytucjami z różnych części Europy. Dzięki nim m.in. polskie i zagraniczne gminy i powiaty wymieniają się dobrymi praktykami, opracowują i testują nowatorskie rozwiązania. Udział w międzynarodowym projekcie to dla samorządów, oprócz wymiernych korzyści finansowych, także szansa na poszerzanie kontaktów instytucjonalnych, pogłębianie wiedzy i nabywanie doświadczenia w pracy w środowisku międzynarodowym.

Programów transnarodowych i międzyregionalnego nie należy mylić z programami transgranicznymi Interreg, które służą rozwojowi regionów przygranicznych oraz integracji ich obywateli. Programy transnarodowe przyczyniają się do zintegrowanego rozwoju terytorialnego, program międzyregionalny do zwiększania skuteczności polityki spójności. Programy transnarodowe i międzyregionalny charakteryzuje znacznie większy zasięg geograficzny oraz duże i zróżnicowane konsorcja partnerskie w projektach.

W programach transnarodowych i międzyregionalnym, w przeciwieństwie do programów transgranicznych, uczestniczą też wszystkie polskie województwa. Zasięg terytorialny umożliwia współpracę z partnerami z następujących państw:

- W programie Interreg Region Morza Bałtyckiego z: Danii, Estonii, Finlandii, Łotwy, Litwy, Polski, Szwecji, wybranych obszarów Niemiec i Norwegii.
- W programie Interreg Europa Środkowa z: Polski, Austrii, Chorwacji, Czech, Słowacji, Słowenii, Węgier, wybranych regionów Niemiec i Włoch.
- W programie Interreg Europa z: UE-27, Norwegii, Szwajcarii, Albanii, Bośni i Hercegowiny, Mołdawii, Czarnogóry, Macedonii Północnej, Serbii i Ukrainy.

Projekty programów objętych badaniem, tj. BSR, CE, IE mają głównie charakter miękki, z możliwością realizacji pilotaży również infrastrukturalnych (w przypadku transnarodowych). Programy nie finansują dużych inwestycji infrastrukturalnych ani działań wyłącznie badawczych. Partnerzy w oparciu o międzynarodową wymianę doświadczeń tworzą innowacyjne usługi i narzędzia oraz ulepszają polityki rozwoju.

Dofinansowanie ze środków programów wynosi do 80% kosztów kwalifikowalnych i ma postać refundacji. Dla partnerów oznacza to konieczność prefinansowania działań oraz zapewnienia pozostałej części finansowego wkładu własnego do budżetu projektu. Językiem programów BSR, CE, IE jest język angielski. Oficjalne strony programów prowadzą w języku angielskim Wspólne Sekretariaty BSR, CE, IE.

Informacje o programach BSR, CE, IE w języku polskim są publikowane w ministerialnym serwisie www.interreg.gov.pl. Znaleźć w nim można m.in. informacje o poszczególnych naborach wniosków wraz z dokumentami po polsku, zaproszenia na wydarzenia

organizowane przez programy i projekty oraz na spotkania organizowane w Polsce. Na stronie promowane są także rezultaty projektów z udziałem polskich partnerów.

Za wsparcie polskich instytucji na etapie opracowywania oraz wdrażania projektów odpowiadają Krajowe Punkty Kontaktowe programów Interreg Region Morza Bałtyckiego, Interreg Europa Środkowa i Interreg Europa funkcjonujące w Wydziale Współpracy Transnarodowej i Międzyregionalnej Departamentu Współpracy Terytorialnej MFiPR. Główne zadania KPK BSR, CE, IE obejmują pomoc doradczą i konsultacje prowadzone drogą telefoniczną, w formule online, podczas spotkań informacyjnych oraz w biurze wydziału. Ponadto KPK BSR, CE, IE oferują polskim instytucjom dodatkowe wsparcie w poszukiwaniu zagranicznych partnerów do współpracy, odpowiadają za opracowywanie polskich wersji językowych dokumentów programowych, organizację ogólnopolskich spotkań przygotowujących do składania wniosków, organizację spotkań krajowych, regionalnych i międzyregionalnych promujących rezultaty projektów BSR, CE, IE z udziałem partnerów z Polski. Prowadzą też strony programów w języku polskim[1], dostępne w ramach serwisu www.interreg.gov.pl.

KPK BSR, CE, IE współpracują ze Wspólnymi Sekretariatami programów w Rostocku (BSR), Wiedniu (ICE) i Lille (IE) oraz z pozostałymi krajowymi punktami kontaktowymi w państwach uczestniczących w programach.

Wspólne Sekretariaty z międzynarodową obsadą personalną zapewniają wsparcie dla wnioskodawców wiodących oraz partnerów wiodących, opracowują podręczniki i warunki naborów projektów, oceniają złożone wnioski o dofinansowanie, oraz monitorują realizację zatwierdzonych projektów.

W Polsce KPK BSR, CE, IE współpracują z urzędami marszałkowskimi (tzw. regionalnymi punktami kontaktowymi), które otrzymują, z prośbą o dystrybucję w regionach, informacje o programach BSR, CE, IE. KPK i urzędy marszałkowskie organizują także spotkania regionalne, podczas których promowane są rezultaty projektów z udziałem polskich instytucji.

W projektach BSR, CE, IE w perspektywie finansowej na lata 2021-2027 uczestniczy 505 polskich partnerów, w tym w BSR 204, w ICE 163, w IE 138[2].

W projektach częściej od gmin i powiatów uczestniczą urzędy marszałkowskie, uczelnie i instytuty badawcze. Celem badania było znalezienie przyczyn tej sytuacji (np. czy brakuje informacji, zasobów, jakie są inne potrzeby itp.).

Niniejszy raport przedstawia wyniki badania, które odpowiada na to pytanie. Celem badania było określenie potrzeb samorządów lokalnych w zakresie budowania lub podnoszenia

[1] www.regionmorzabaltyckiego.gov.pl, www.europasrodkowa.gov.pl, www.interregeuropa.gov.pl

[2] Wartości te nie oznaczają liczby unikalnych instytucji – ten sam podmiot może uczestniczyć w więcej niż jednym projekcie i tym samym być ujęty w zestawieniu wielokrotnie.

potencjału umożliwiającego im udział w projektach programów transnarodowych i międzyregionalnego.

Zakres badania

Badanie objęło trzy wymiary:

- Zakres podmiotowy – wszystkie jednostki samorządu lokalnego w Polsce, czyli gminy wiejskie, miejsko-wiejskie i miejskie, miasta na prawach powiatu oraz powiaty ziemskie, ze wszystkich 16 województw. Zaproszenie do udziału otrzymała cała populacja, a nie wybrana próba. Ankietę adresowano do komórek odpowiedzialnych za fundusze europejskie lub zewnętrzne, a tam, gdzie takich komórek nie ma – do urzędu.
- Zakres przedmiotowy – znajomość oferty trzech programów Interreg, źródła informacji, z których samorządy korzystają, doświadczenia z udziału w projektach, bariery utrudniające podjęcie współpracy międzynarodowej, brakujące zasoby i kompetencje, wiedza o dostępnych formach wsparcia oraz gotowość do skorzystania z pomocy Krajowych Punktów Kontaktowych BSR, CE, IE.
- Zakres czasowy – badanie dotyczyło doświadczeń samorządów z obecnej perspektywy finansowej 2021-2027 oraz poprzedniej perspektywy 2014-2020.

Poza diagnozą badanie miało cel praktyczny. Na podstawie odpowiedzi wskazano 15 samorządów z różnych województw, które deklarują potrzebę wsparcia i mogłyby zostać objęte pilotażem prowadzonym przez Krajowe Punkty Kontaktowe BSR, CE, IE.

3. Metodologia badania

Cel badania i pytania badawcze

Celem badania było określenie potrzeb polskich samorządów lokalnych (gmin i powiatów) w zakresie budowania lub podnoszenia potencjału, który umożliwia udział w projektach programów transnarodowych Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz programu międzyregionalnego Interreg Europa.

Badanie odpowiadało na pięć pytań badawczych:

- Czy samorządy lokalne znają ofertę programów Interreg Europa, Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego?
- Z jakich źródeł informacji o programach korzystają i czy te źródła do nich docierają?
- Jakie bariery utrudniają im udział w projektach międzynarodowych?
- Jakich zasobów i kompetencji im brakuje, aby rozpocząć współpracę międzynarodową?
- Które samorządy są gotowe skorzystać ze wsparcia Krajowych Punktów Kontaktowych i powinny zostać objęte pilotażem?

Populacja i dobór próby

Badanie miało charakter wyczerpujący (pełny). Zaproszenie do udziału otrzymały wszystkie jednostki samorządu lokalnego w Polsce: gminy wiejskie, miejsko-wiejskie i miejskie, miasta

na prawach powiatu oraz powiaty ziemskie, ze wszystkich 16 województw. Nie stosowano doboru próby ani kwot: operat badania obejmował całą populację.

Operatem badania była baza mailingowa opracowana przez Wykonawcę w Etapie I i zatwierdzona przez Zamawiającego. Dla każdej jednostki baza zawierała województwo, nazwę jednostki, nazwę wydziału odpowiedzialnego za fundusze europejskie lub zewnętrzne (jeśli taki wydział istnieje), adres e-mail oraz numer telefonu. Tam, gdzie w strukturze urzędu nie wyodrębniono komórki funduszowej, wykorzystano ogólny adres kontaktowy urzędu.

Technika badawcza i narzędzie

Badanie zrealizowano techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview) – ankiety elektronicznej wypełnianej samodzielnie przez respondenta. Wybór tej techniki wynikał z charakteru populacji: wszystkie jednostki samorządu mają służbowe adresy e-mail i stały dostęp do Internetu, a pytania dotyczyły wiedzy instytucjonalnej. CAWI pozwoliło dotrzeć jednocześnie do wszystkich jednostek w kraju i zapewniło porównywalność odpowiedzi.

Kwestionariusz opracowano na podstawie zakresu pytań badawczych i zatwierdzono z Zamawiającym przed rozpoczęciem badania. Przed wysyłką narzędzie przeszło test techniczny, który obejmował poprawność reguł przejść, działanie na urządzeniach mobilnych i zapis danych.

Zastosowano logikę przejść (routing), dzięki której każdy respondent widział wyłącznie pytania odnoszące się do jego sytuacji:

- odpowiedź „NIE” (nie znamy oferty) – blok C: przyczyny braku wiedzy, znajomość i wykorzystanie serwisów informacyjnych MFiPR oraz urzędów marszałkowskich, przeszkody w udziale, wiedza o dofinansowaniu wkładu własnego do budżetu projektu z rezerwy celowej budżetu państwa i o wsparciu Krajowych Punktów Kontaktowych BSR, CE, IE, gotowość do poznania oferty programów;
- odpowiedź „TAK, ale nie wzięliśmy udziału w projekcie” – blok D: powody nieprzystąpienia do projektu, identyfikowane bariery, brakujące zasoby, wiedza o rezerwie celowej i Krajowych Punktach Kontaktowych BSR, CE, IE, ocena dostępnych informacji, gotowość do udziału we wsparciu;
- odpowiedź „TAK, ale projekt nie dostał dofinansowania” – blok E: rola w projekcie (partner wiodący / partner), program, przyczyny odrzucenia wniosku, błędy formalne i merytoryczne;
- odpowiedź „TAK i wzięliśmy/bierzemy udział w projekcie” – zgodnie z Załącznikiem nr 1 do OPZ ankieta kończyła się po metryczce i pytaniu głównym.

Rysunek** 1**. Przebieg badania terenowego

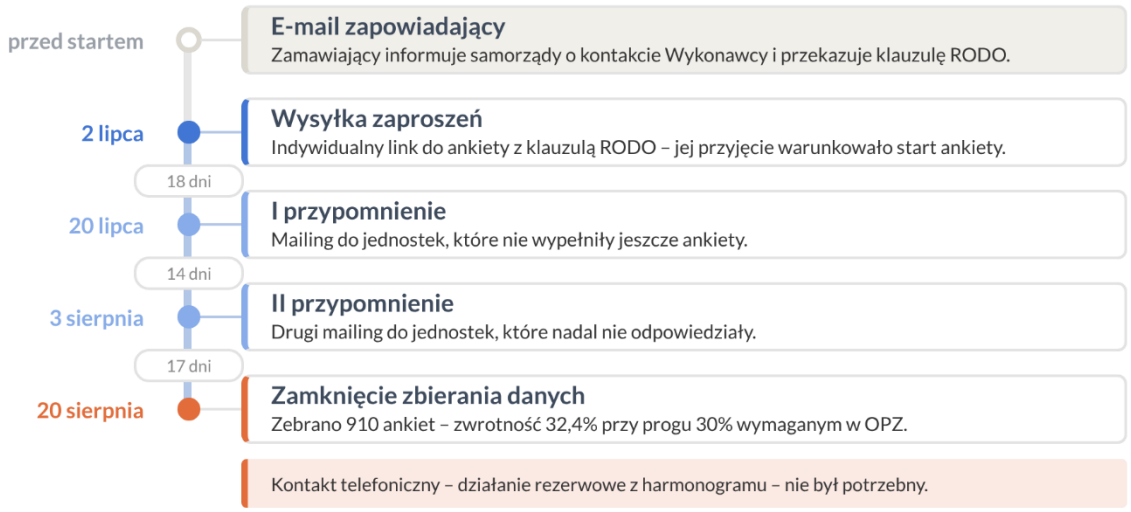

Źródło: opracowanie własne

Przebieg badania terenowego

Zbieranie danych trwało od 2 lipca do 20 sierpnia 2026 r., a sam proces przedstawiono na rysunku.

Rysunek 2. Struktura kwestionariusza i logika przejść.

Źródło: opracowanie własne

Oba przypomnienia wyraźnie zwiększyły napływ odpowiedzi, co widać było w rozkładzie dziennym wypełnień. Harmonogram przewidywał również, jako działanie rezerwowe, telefoniczny kontakt z wybranymi jednostkami w przypadku niskiej responsywności.

Ponieważ poziom zwrotności wymagany w OPZ został osiągnięty przed tym terminem, nie prowadzono kontaktu telefonicznego z uczestnikami badania.

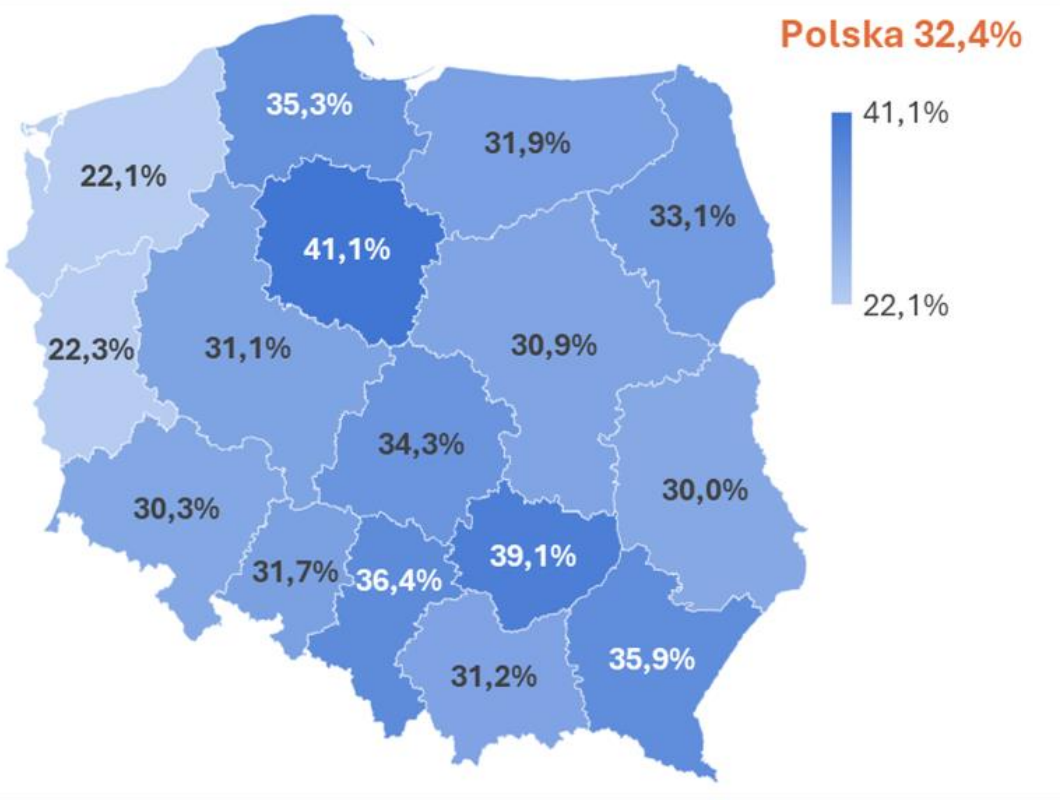
Zwrotność i struktura zrealizowanej próby

Uzyskano 910 kompletnych ankiet, co odpowiada zwrotności na poziomie 32,4% (wymagany w OPZ próg 30%).

Zwrotność ankiety różniła się w zależności od województwa. Najwyższa była w województwie kujawsko-pomorskim (41,1%) i świętokrzyskim (39,1%). Najniższa była w zachodniopomorskim (22,1%) i lubuskim (22,3%). Różnica między skrajnymi wynikami wynosi 19 punktów procentowych.

W 14 z 16 województw zwrotność wyniosła co najmniej 30%. Większość z nich mieści się w przedziale 30–36%, blisko średniej dla całej Polski (32,4%). Wyniki z tych województw można ze sobą porównywać. W województwach zachodniopomorskim i lubuskim odpowiedziało niespełna 1 na 4 samorządy. Wyniki dla tych dwóch województw należy więc traktować ostrożniej.

Mapa 1. Zwrotność ankiety według województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania (N = 910)

Struktura zrealizowanej próby odzwierciedla strukturę samorządu lokalnego w Polsce – dominują w niej gminy wiejskie, które stanowią też najliczniejszą grupę jednostek w kraju.

Tabela 1. Struktura odpowiedzi według typu jednostki

Typ jednostki	Liczba odpowiedzi	Udział
Gmina wiejska	473	52,0%
Gmina miejsko-wiejska	222	24,4%
Gmina miejska	86	9,4%
Miasto na prawach powiatu	36	4,0%
Powiat ziemski	93	10,2%
Razem	**910**	**100,0%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania (N = 910)

Rozkład odpowiedzi na pytanie główne wyznaczył liczebność poszczególnych ścieżek kwestionariusza. Warto o tym pamiętać przy lekturze dalszych rozdziałów: pytania szczegółowe kierowano tylko do części respondentów, dlatego przy każdym wyniku podano podstawę procentowania.

Tabela 2. Liczebność ścieżek kwestionariusza

Odpowiedź na pytanie główne (B1)	Ścieżka	N	Udział
NIE – nie znamy oferty programów	blok C	545	59,9%
TAK, ale nie wzięliśmy udziału w projekcie	blok D	333	36,6%
TAK i wzięliśmy / bierzemy udział w projekcie	koniec ankiety	26	2,8%
TAK, ale projekt nie otrzymał dofinansowania	blok E	6	0,7%
Razem	**–**	**910**	**100,0%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania (N = 910)

Grupa samorządów, których projekt nie uzyskał dofinansowania, liczy 6 jednostek. Ze względu na małą liczebność wyniki bloku E przedstawiono w raporcie w wartościach bezwzględnych i potraktowano jako materiał jakościowy, a nie statystyczny.

4. Charakterystyka badanej próby

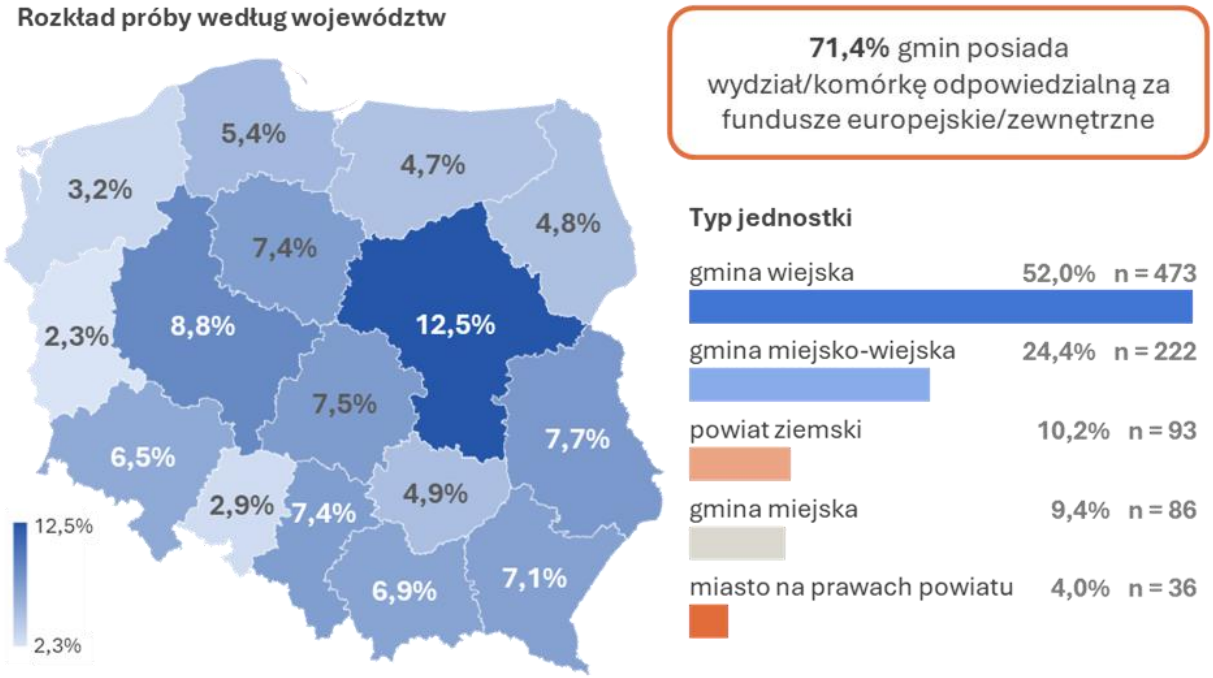
Struktura terytorialna i typologiczna badanych samorządów lokalnych

Pomimo najniższego procentowego wskaźnika zwrotności, ze względu na dużą liczbę jednostek administracyjnych w regionie, województwo mazowieckie dostarczyło największą bezwzględną liczbę kwestionariuszy (114 ankiet, co stanowi 12,5% ostatecznej próby

badawczej). Drugą najliczniejszą reprezentację w próbie badawczej wygenerowało województwo wielkopolskie (8,8% próby), a następnie lubelskie (7,7%) oraz łódzkie (7,5%). Najniższy udział procentowy w ostatecznej próbie badawczej ze względu na mniejszą liczbę samorządów lokalnych w regionach reprezentują województwa opolskie (2,9% próby) oraz lubuskie (2,3%). Udział pozostałych regionów w strukturze próby kształtuje się na stabilnym poziomie od 3,2% do 7,4% ogółu badanych samorządów.

Pod względem typologii badanych jednostek samorządu terytorialnego, w próbie wyraźnie dominowały gminy wiejskie, które stanowiły ponad połowę wszystkich przebadanych podmiotów – 52,0%. Drugą najliczniejszą kategorią były gminy miejsko-wiejskie, stanowiące 24,4% respondentów. Powiaty ziemskie reprezentowały 10,2% próby, gminy miejskie – 9,4%, natomiast najmniejszy odsetek przypadał na miasta na prawach powiatu, które stanowią 4,0% ogółu badanych jednostek. Taka struktura próby odzwierciedla podział administracyjny kraju, jednocześnie wskazując, że ostateczne wyniki badania w dużej mierze odzwierciedlają specyfikę, potrzeby i ograniczenia mniejszych jednostek samorządowych, w szczególności o charakterze wiejskim.

Mapa 2. Rozkład próby według województw

Źródło: opracowanie własne

Zaplecze i potencjał administracyjny

Istotnym czynnikiem determinującym zdolność samorządów lokalnych do aplikowania o środki z programów międzynarodowych jest posiadanie wyspecjalizowanych kadr. Z analizy struktur organizacyjnych wynika, że 71,4% badanych samorządów posiada dedykowany wydział lub komórkę odpowiedzialną za fundusze europejskie bądź zewnętrzne. Pozostałe 28,6% jednostek zadeklarowało brak wyodrębnienia takiej struktury organizacyjnej.

Weryfikacja posiadania zaplecza administracyjnego w podziale na typy jednostek wykazuje głębokie dysproporcje:

- Brak dedykowanej komórki ds. funduszy zewnętrznych jest najczęstszy w gminach wiejskich, gdzie aż 39,5% urzędów nie posiada takiej struktury.
- W gminach miejsko-wiejskich wskaźnik ten wynosi 23,4%, w powiatach ziemskich – 11,8%, a w gminach miejskich spada do 9,3%.
- Najwyższym potencjałem kadrowym dysponują miasta na prawach powiatu, gdzie jedynie 5,6% podmiotów zadeklarowało brak dedykowanego wydziału (co oznacza, że aż 94,4% z nich posiada taką komórkę).

5. Znajomość oferty i stopień zaangażowania w programach Interreg

Ogólny poziom znajomości programów

Większość polskich samorządów lokalnych (59,9%) zadeklarowała, że nie zna oferty programów transnarodowych (Interreg Europa Środkowa, Interreg Region Morza Bałtyckiego) oraz międzyregionalnego (Interreg Europa).

Ponad jedna trzecia badanych jednostek (36,6%) deklaruje, że zna ofertę programów Interreg, lecz do tej pory nie uczestniczyła w żadnym projekcie. Jedynie 2,9% respondentów to samorządy, które posiadają praktyczne doświadczenie wynikające z udziału w projektach. Znikomy odsetek (0,7%) stanowią jednostki, które aplikowały o środki, lecz ich projekt nie uzyskał dofinansowania.

Poziom znajomości programów Interreg oraz aktywność w ich wdrażaniu są silnie zdeterminowane przez potencjał danego samorządu lokalnego:

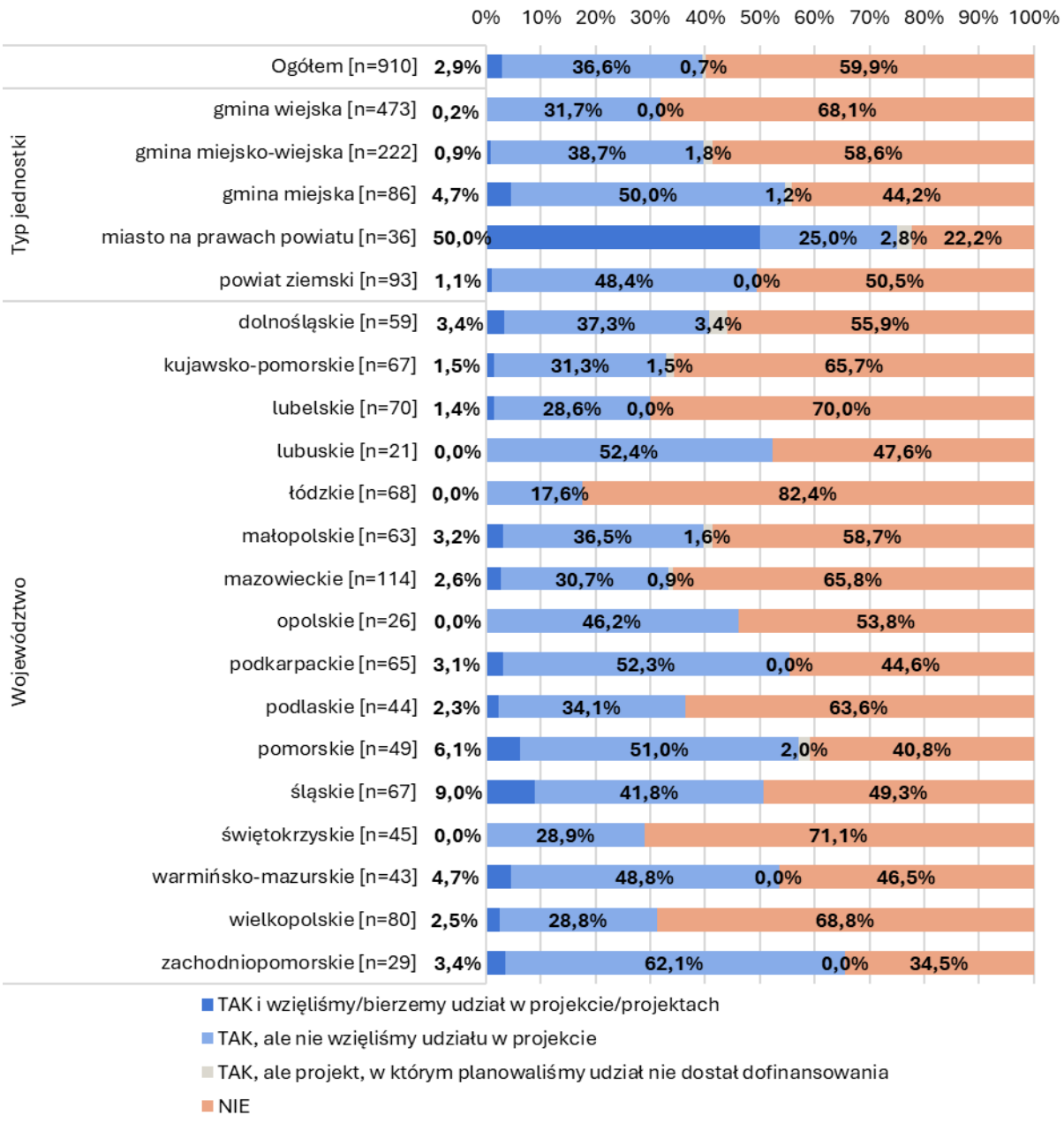
- Miasta na prawach powiatu wyróżniają się najwyższym poziomem aktywności projektowej – aż 50,0% z nich uczestniczyło bądź uczestniczy w projektach Interreg. Jednocześnie 22,2% jednostek deklaruje brak znajomości tych instrumentów.
- Na przeciwnym biegunie znajdują się gminy wiejskie, które charakteryzują się najmniejszym stopniem znajomości – aż 68,1% z nich w ogóle nie zna oferty Interreg. Jedynie 0,2% deklaruje udział w projekcie, a 31,7% zna ofertę, lecz dotychczas nie uczestniczyło w projekcie.
- W powiatach ziemskich 48,4% jednostek zna ofertę, ale nie brało udziału w projektach (przy 50,5% nieznających oferty). W gminach miejskich połowa badanych jednostek (50,0%) zna ofertę, ale nie uczestniczyła dotychczas w projekcie, natomiast 44,2% nie zna programów.

Rozkład geograficzny odpowiedzi uwidacznia głębokie dysproporcje regionalne w znajomości i aktywności samorządów:

- Najniższy poziom znajomości oferty (najwyższy odsetek odpowiedzi „NIE”) odnotowano w województwach: łódzkim (82,4%), świętokrzyskim (71,1%), lubelskim (70,0%), wielkopolskim (68,8%) oraz kujawsko-pomorskim (65,7%).
- Najwyższą znajomością oferty (najniższy odsetek odpowiedzi „NIE”) cechują się województwa zachodniopomorskie (34,5%), pomorskie (40,8%) oraz śląskie (49,3%).
- Zróżnicowanie regionalne widoczne jest również w deklarowanym doświadczeniu projektowym. Najwyższy odsetek jednostek deklarujących udział w projektach odnotowano w województwie śląskim (9,0%), pomorskim (6,1%) oraz warmińsko-mazurskim (4,7%). W województwach lubuskim, łódzkim, opolskim i świętokrzyskim żadna z badanych jednostek nie zadeklarowała udziału w projekcie.

Wyniki te wskazują na potrzebę terytorialnego i typologicznego profilowania działań informacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem gmin wiejskich oraz regionów o najniższym poziomie znajomości programów Interreg.

Wykres 1. Czy Państwa samorząd lokalny zna ofertę programów Interreg Europa, Interreg Europa Środkowa, Interreg Region Morza Bałtyckiego?

Źródło: opracowanie własne

6. Analiza przyczyn braku znajomości oferty oraz kanałów informacyjnych

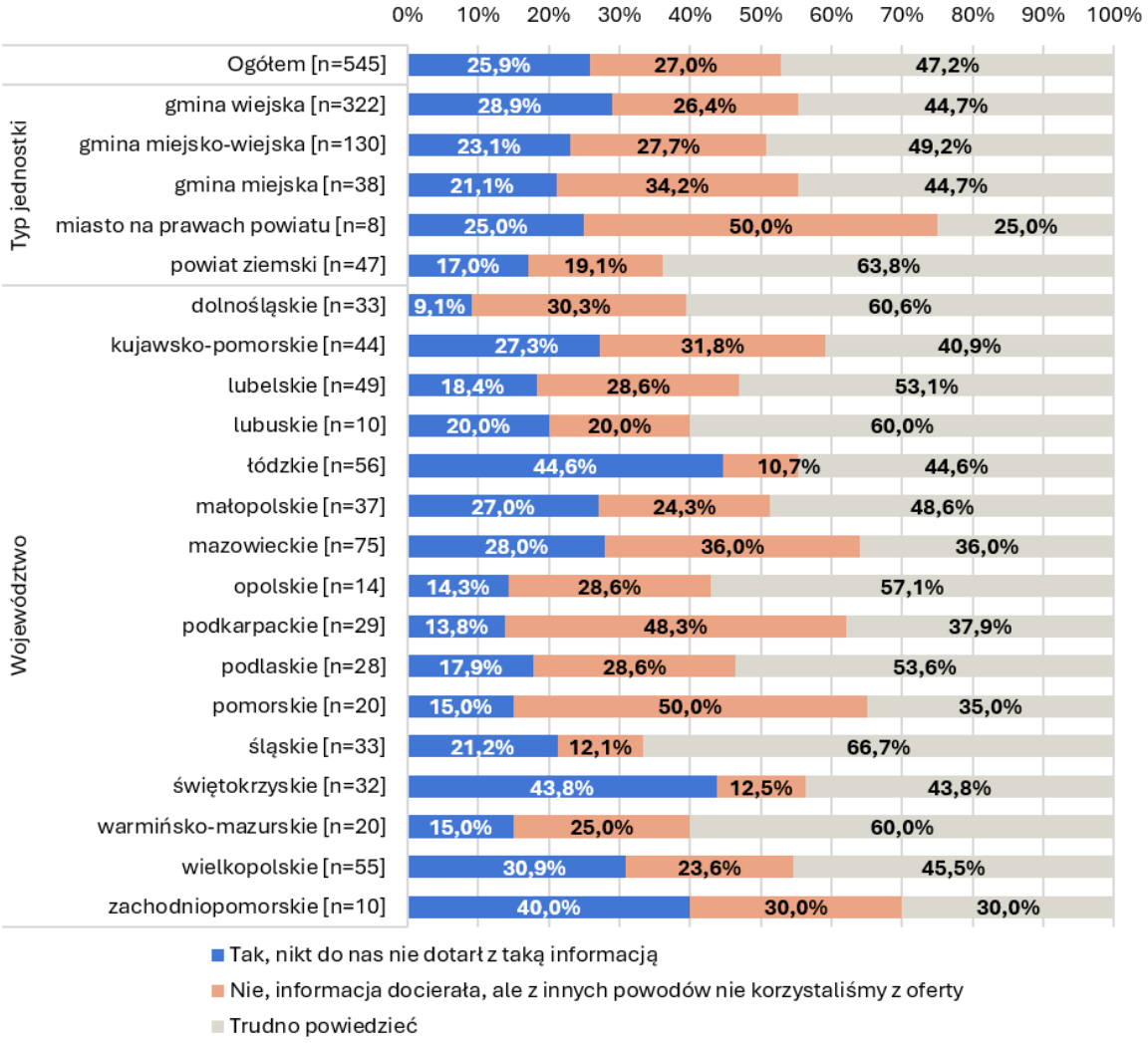
Dystrybucja informacji o ofercie programów Interreg wśród samorządów lokalnych

Analiza odpowiedzi na pytanie o bezpośrednie docieranie informacji promujących ofertę i merytorycznych do urzędów ujawnia, że brak znajomości oferty nie zawsze wynika z braku kontaktu ze strony instytucji koordynującej realizację programów. Jedynie 25,9% badanych samorządów (z grupy nieznającej oferty) zadeklarowało, że nikt nigdy nie dotarł do nich z informacją o programach Interreg. Niewiele większy odsetek – 27,0% –przyznał, że informacja o ofercie do nich docierała, ale z innych, wewnętrznych przyczyn nie zdecydowali się na skorzystanie z tych instrumentów. Najliczniejszą grupę stanowili respondenci deklarujący opcję „Trudno powiedzieć" (47,2%).

Gminy wiejskie najczęściej ze wszystkich typów samorządów lokalnych wskazywały na brak kontaktu – aż 28,9% z nich twierdzi, że nie otrzymały oferty. Dla porównania, w miastach na prawach powiatu odsetek ten wynosi 25,0%, przy czym aż 50,0% z nich potwierdziło, że informacja docierała, lecz nie została wykorzystana. W powiatach ziemskich najrzadziej wskazywano na brak informacji (tylko 17,0% wskazań na „nikt nie dotarł"). Jednocześnie w tej grupie odnotowano najwyższy udział odpowiedzi „Trudno powiedzieć" (63,8%).

Największy deficyt bezpośredniej informacji (najwyższy odsetek odpowiedzi „Tak, nikt nie dotarł") odnotowano w województwach: łódzkim (44,6%), świętokrzyskim (43,8%) oraz zachodniopomorskim (40,0%). Z kolei w województwach dolnośląskim (9,1%) oraz podkarpackim (13,8%) problem ten wydaje się marginalny – tam informacje docierały znacznie skuteczniej. W województwie podkarpackim aż 48,3% jednostek przyznało, że informacja docierała, ale nie podjęto działań.

Wykres 2. Czy nikt do Państwa nie dotarł z informacją o ofercie programów Interreg: Europa, Europa Środkowa, Region Morza Bałtyckiego?

Źródło: opracowanie własne

Znajomość i korzystanie z serwisów Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej

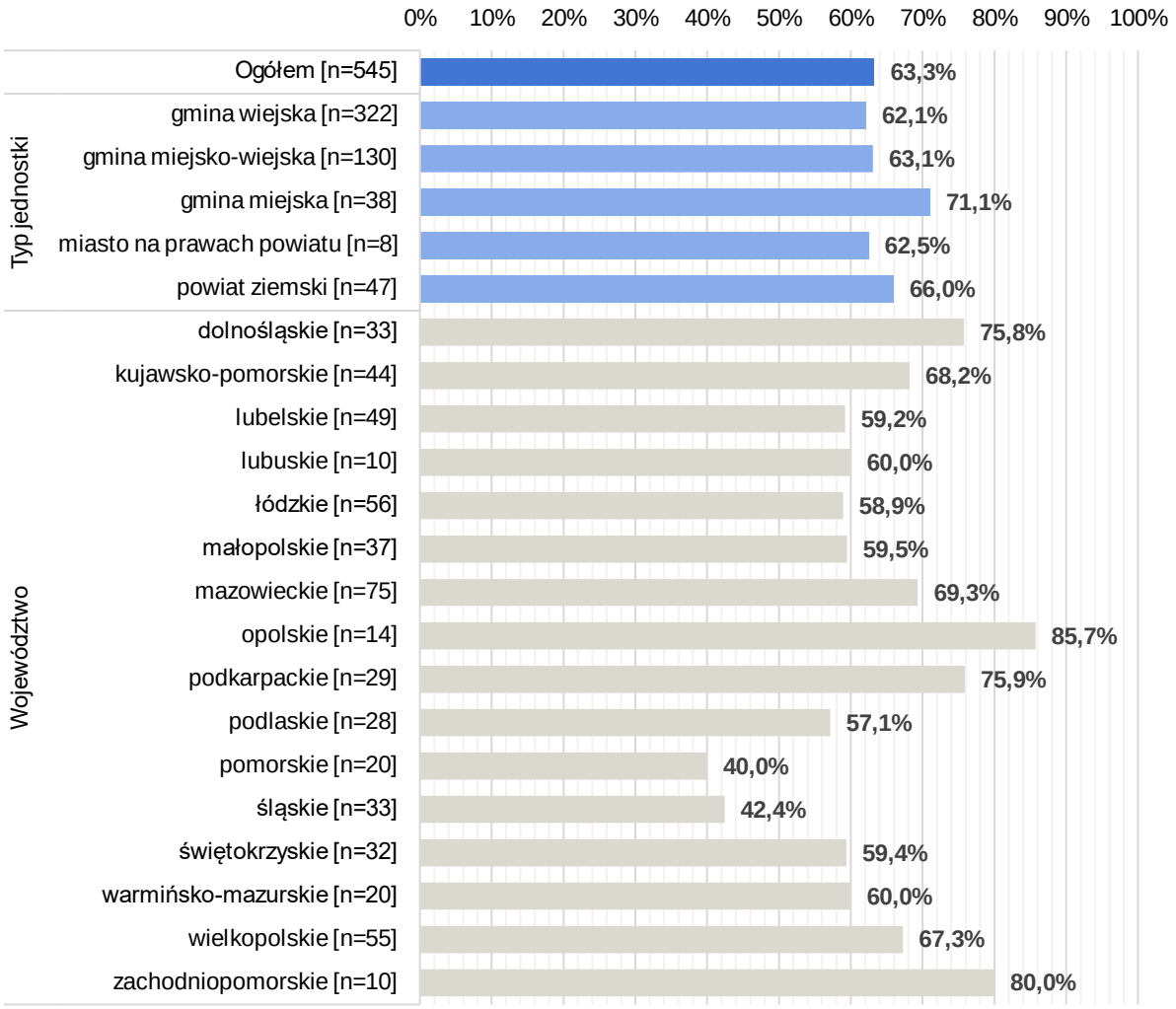
Pomimo deklarowanego braku szczegółowej znajomości samej oferty programów Interreg, badane samorządy lokalne wykazują relatywnie wysoką znajomość ogólnych ministerialnych serwisów informacyjnych dedykowanych funduszom.

Większość respondentów z analizowanej grupy – 63,3% – deklarowała, że zna serwisy Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (np. portal interreg.gov.pl, powiązane media społecznościowe czy newsletter). Pozostałe 36,7% samorządów nie słyszało o tych źródłach.

Wiedza o dostępnych serwisach ministerstwa jest najwyższa w gminach miejskich (71,1%) oraz powiatach ziemskich (66,0%). Najmniej rozpoznawalne są one w gminach wiejskich (62,1%) oraz miastach na prawach powiatu (62,5%).

Najlepiej serwisy MFiPR kojarzą urzędnicy z województwa opolskiego (85,7%), zachodniopomorskiego (80,0%) oraz podkarpackiego (75,9%). Najniższą rozpoznawalnością charakteryzują się one w województwie pomorskim, gdzie aż 60,0% badanych zadeklarowało brak wiedzy o ich istnieniu.

Wykres 3. Czy znają Państwo serwisy Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (Interreg.gov.pl, media społecznościowe, newsletter)?

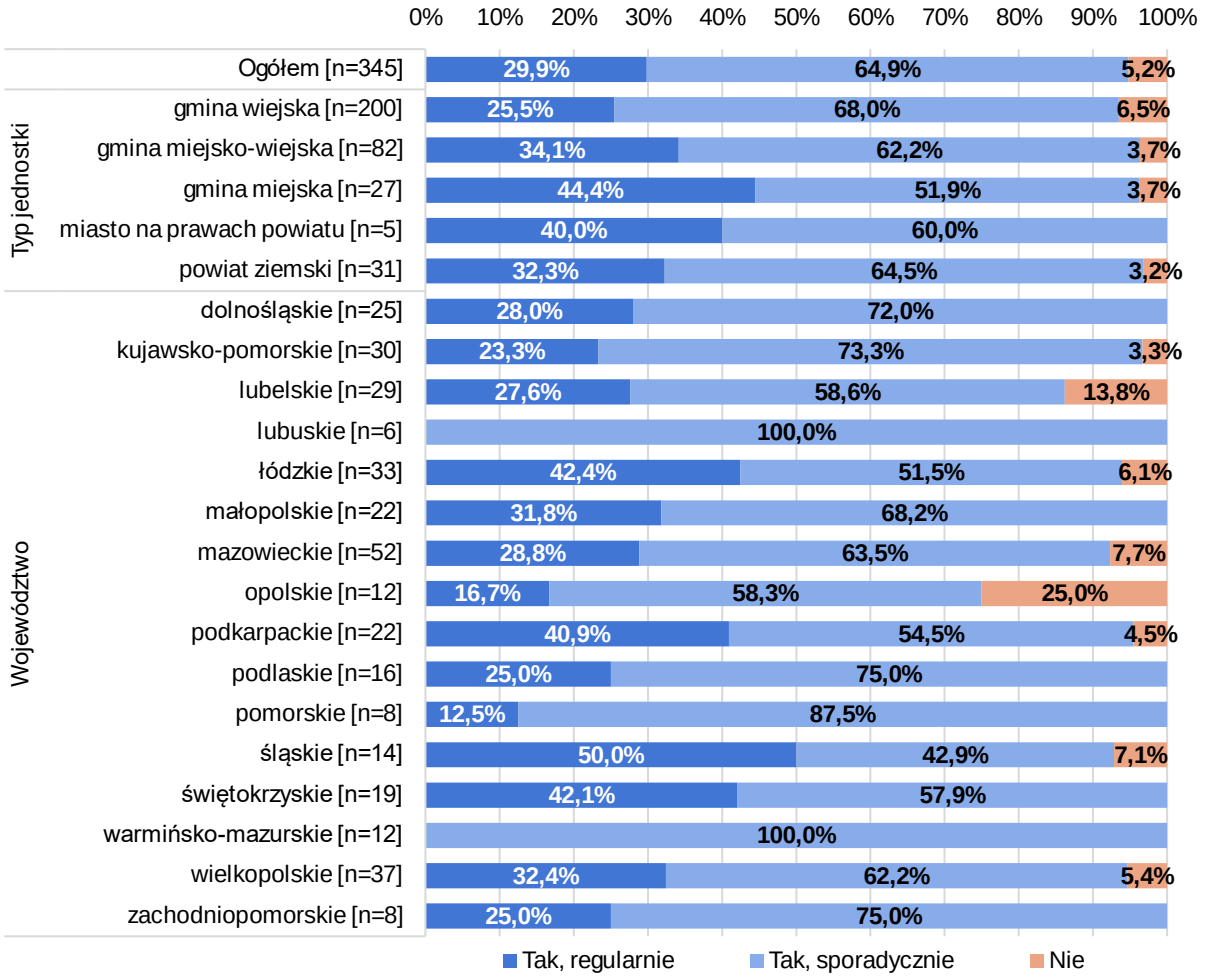
Źródło: opracowanie własne; wykres prezentuje odsetki twierdzących odpowiedzi

Wśród samorządów, które zadeklarowały znajomość serwisów Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, dominującym modelem jest kontakt okazjonalny:

- 64,9% korzysta z zamieszczanych tam informacji jedynie sporadycznie.
- Wskaźnik regularnego użytkowania wyniósł 29,9%.
- 5,2% przyznało, że pomimo znajomości tych witryn, w ogóle z nich nie korzysta.

Użytkownikami, którzy najczęściej korzystają z serwisów MFiPR, są gminy miejskie (aż 44,4% regularnych odwiedzin) oraz miasta na prawach powiatu (40,0%). Najrzadziej regularnie zaglądają tam gminy wiejskie (25,5%). W przekroju regionalnym najwyższą regularność odnotowano w województwie śląskim (50,0%) oraz łódzkim (42,4%).

Wykres 4. Czy korzystają Państwo z informacji zamieszczanych w ww. serwisach?

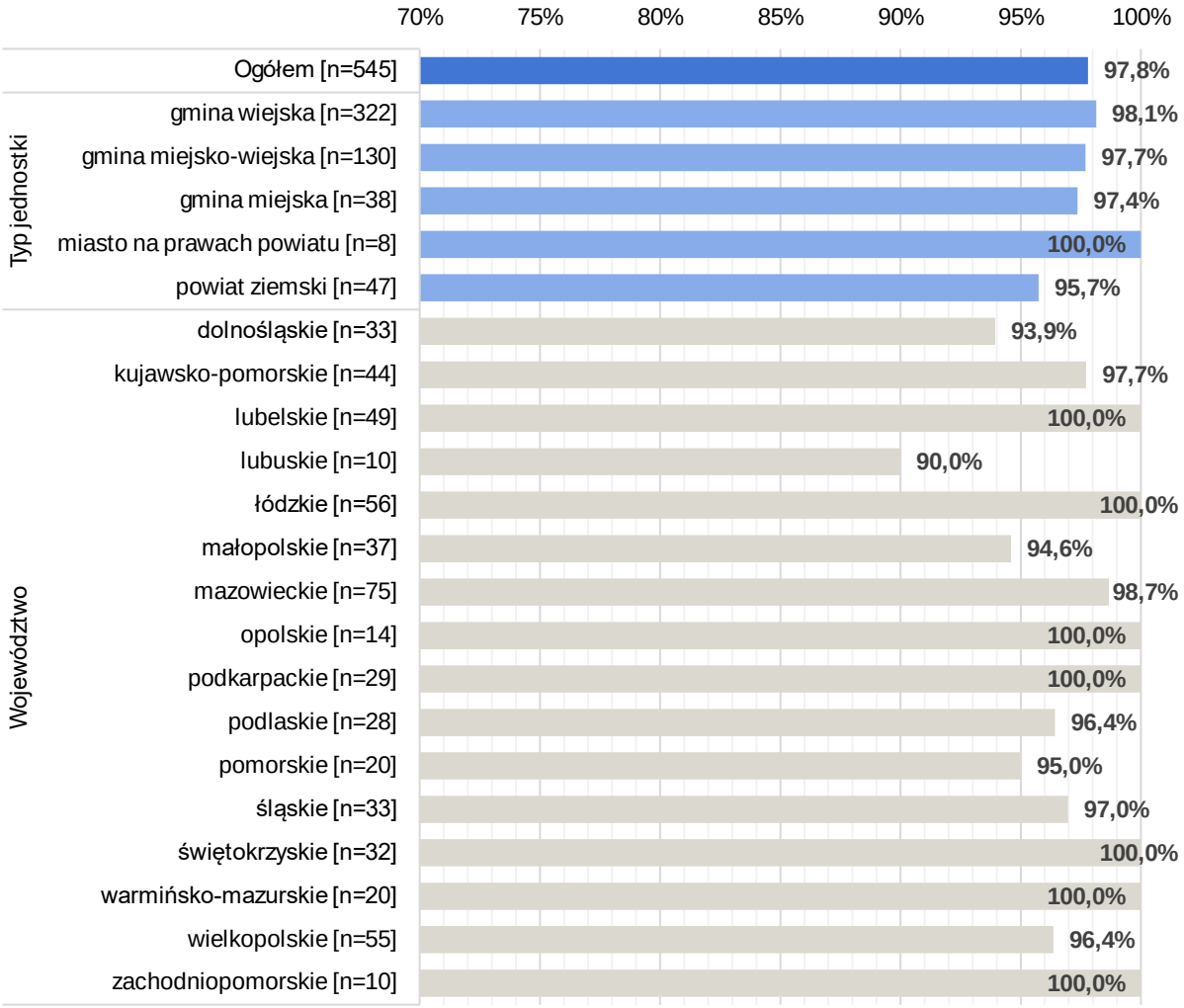

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowanie najbardziej znanym kanałem dystrybucji informacji o funduszach w skali lokalnej są regionalne serwisy prowadzone przez urzędy marszałkowskie. Aż 97,8% jednostek nieznających oferty Interreg deklaruje, że zna serwisy funduszowe prowadzone przez urzędy marszałkowskie w swoich regionach. Jedynie marginalny odsetek (2,2%) nie posiada wiedzy o tych portalach. Wynik ten zasługuje na uwagę, ponieważ w serwisach urzędów marszałkowskich są publikowane również informacje o programach Interreg Europa, Europa Środkowa i Region Morza Bałtyckiego. Sama znajomość serwisów nie oznacza zatem znajomości wszystkich prezentowanych w nich programów.

Znajomość serwisów funduszowych urzędów marszałkowskich została wskazana w większości miast na prawach powiatu (100%) i gmin wiejskich (98,1%). Jedynie w województwie lubuskim 10,0% respondentów deklarowało brak znajomości tych serwisów.

Wykres 5. Czy znają Państwo serwisy funduszowe urzędów marszałkowskich?

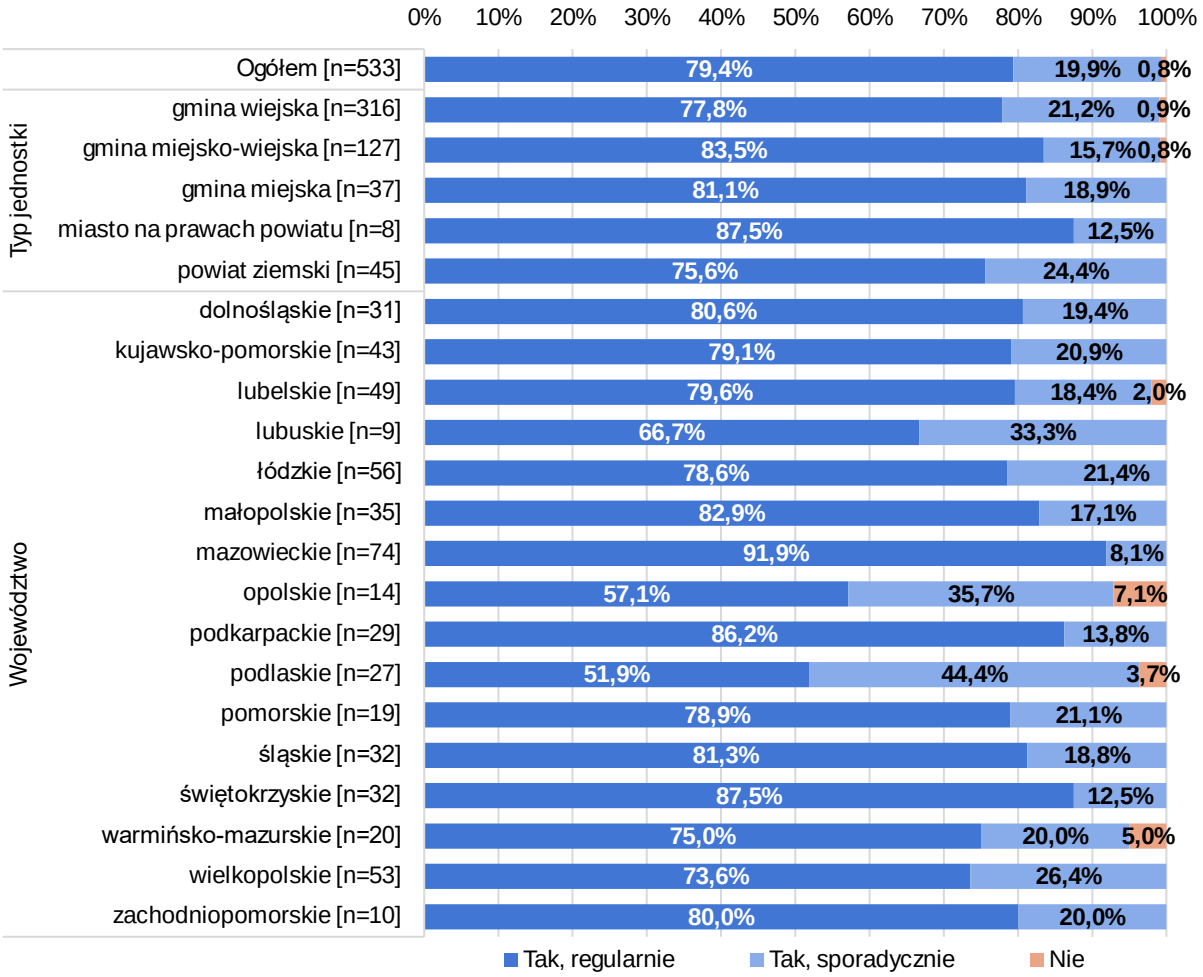
Źródło: opracowanie własne; wykres prezentuje odsetki twierdzących odpowiedzi

Portale urzędów marszałkowskich są nie tylko powszechnie znane, ale też intensywnie wykorzystywane przez urzędników. Aż 79,4% respondentów znających te serwisy korzysta z nich regularnie, a 19,9% robi to sporadycznie. Jedynie 0,8% deklaruje brak jakiejkolwiek aktywności na tych stronach.

Regularne korzystanie z portali urzędów marszałkowskich deklarują niemal wszystkie typy jednostek, z nieznaczną przewagą miast na prawach powiatu (87,5%) i gmin miejsko-wiejskich (83,5%). Najniższy (choć wciąż bardzo wysoki) odsetek regularnego korzystania wykazują powiaty ziemskie (75,6%).

W ujęciu geograficznym bezkonkurencyjne jest województwo mazowieckie, gdzie aż 91,9% badanych deklaruje regularne śledzenie serwisów urzędów marszałkowskich. Bardzo wysokie wyniki odnotowano też w świętokrzyskim (87,5%) oraz podkarpackim (86,2%). Najrzadziej regularnie korzystają z nich samorządy z województwa podlaskiego (51,9%) oraz opolskiego (57,1%).

Wykres 6. Czy korzystają Państwo z tych serwisów?

Źródło: opracowanie własne

Postrzeganie potrzeby i możliwości udziału w projektach

W badaniu podjęto próbę zweryfikowania, czy brak zainteresowania programami Interreg wśród samorządów lokalnych nieznających oferty wynika z obiektywnego i świadomego braku poczucia potrzeby lub możliwości uczestnictwa w tego typu projektach. Wyniki wskazują, że dla przeważającej większości samorządów kwestia ta pozostaje niesprecyzowana – aż 64,2% badanych wybrało odpowiedź „Trudno powiedzieć". Jedynie 27,3% jednostek wprost zadeklarowało, że nie interesowało się tymi programami, ponieważ nie widzi potrzeby lub możliwości udziału w nich, natomiast 8,4% odrzuciło to stwierdzenie.

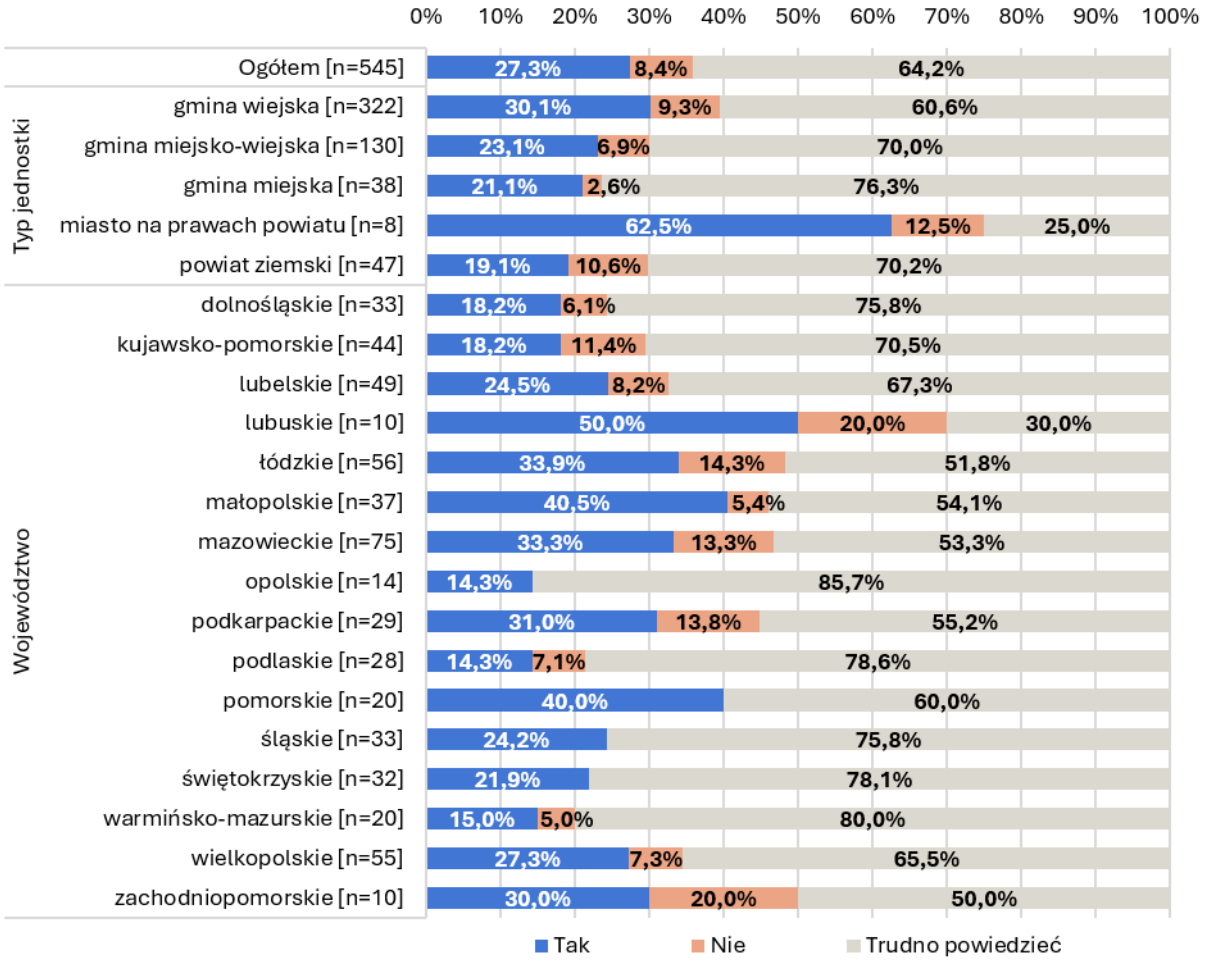
Analiza zróżnicowania ze względu na typ jednostki wykazała, że:

- Najczęściej ofertą programów nie interesowały się miasta na prawach powiatu – 62,5% z nich nie dostrzegało potrzeby lub możliwości udziału.
- Odpowiedź „Trudno powiedzieć" jest najwyższa w gminach miejskich (76,3%), powiatach ziemskich (70,2%) oraz gminach miejsko-wiejskich (70,0%).

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie regionalne, można wskazać, że:

- Przekonanie o braku realnej potrzeby lub możliwości uczestnictwa w programach Interreg jest najbardziej widoczne w województwach: lubuskim (50,0% wskazań na „Tak"), pomorskim (40,0%) oraz małopolskim (40,5%).
- Z kolei najwyższy poziom niepewności (odpowiedź „Trudno powiedzieć") odnotowano w województwach: opolskim (85,7%), warmińsko-mazurskim (80,0%) oraz podlaskim (78,6%).

Wykres 7. Czy nie interesowali się Państwo ofertą tych programów, ponieważ nie widzą Państwo potrzeby lub możliwości uczestniczenia w projektach programów Interreg: Europa, Europa Środkowa, Region Morza Bałtyckiego?

Źródło: opracowanie własne

Szczegółowe przyczyny i bariery braku zainteresowania ofertą

Kolejne pytanie miało na celu zidentyfikowanie konkretnych barier w ubieganiu się o środki. Respondenci w tym pytaniu mieli możliwość wielokrotnego wyboru. Brak partnerów zagranicznych okazał się najpoważniejszą barierą, wskazywaną przez 40,6% ogółu samorządów lokalnych. Na drugim miejscu uplasowała się bariera językowa, zidentyfikowana przez 31,2% badanych. Blisko co trzeci samorząd wskazał na brak pracowników (29,9%). Dla 27,2% jednostek kluczową przeszkodą był brak finansowania (wkład własny, płynność finansowa). Jednocześnie 29,9% badanych urzędów zadeklarowało, iż nie było żadnych

innych powodów braku zainteresowania poza samą nieznajomością oferty. Wśród odpowiedzi zakwalifikowanych do kategorii „inne" respondenci wskazywali m.in. niedopasowanie oferty programów do potrzeb i planów inwestycyjnych samorządu oraz brak projektów uzasadniających współpracę międzynarodową. Część jednostek koncentrowała się na innych źródłach finansowania, w szczególności na programach regionalnych oraz KPO. Na szczególną uwagę zasługują odpowiedzi sugerujące niepełną wiedzę o zasięgu terytorialnym analizowanych programów. Pojawiły się bowiem wskazania takie jak „inny region geograficzny", „obszar tych programów nas nie dotyczy" czy „zasięg terytorialny nie obejmował naszego województwa". Tymczasem programy Interreg Europa, Europa Środkowa i Region Morza Bałtyckiego obejmują wszystkie województwa w Polsce. Tego typu odpowiedzi wskazują na potrzebę dalszego upowszechniania informacji o zasadach uczestnictwa w projektach.

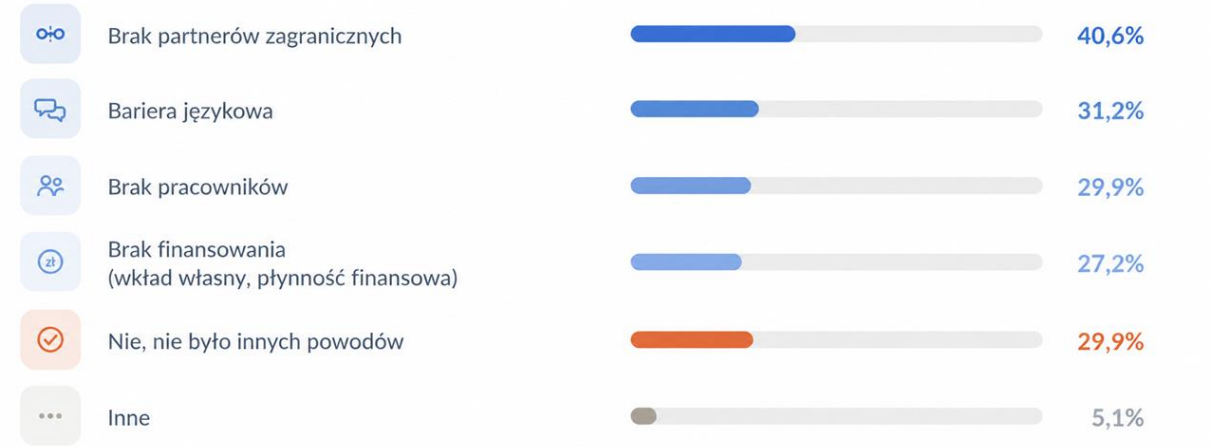
Bariery i przyczyny braku zainteresowania ofertą są silnie zdeterminowane przez potencjał danego samorządu lokalnego:

- Brak partnerów zagranicznych jest najbardziej uciążliwy dla gmin wiejskich (42,2%) oraz miejskich (42,1%).
- Bariera językowa jest najbardziej odczuwalna w gminach miejskich (42,1%) oraz wiejskich (34,2%), podczas gdy w powiatach ziemskich stanowi problem jedynie dla 19,1% badanych.
- Brak pracowników dotyka głównie gminy miejskie (34,2%) oraz wiejskie (32,6%). Co ważne, żadne z miast na prawach powiatu (0,0%) nie wskazało braku kadry jako przyczyny.
- Brak finansowania (wkład własny) jest najsilniejszym ograniczeniem dla gmin miejskich (34,2%) oraz wiejskich (28,0%).

Analiza zróżnicowania regionalnego wykazała, że:

- Brak partnerów zagranicznych jest szczególnie dotkliwy w województwach lubuskim, opolskim, warmińsko-mazurskim oraz zachodniopomorskim.
- Bariera językowa stanowi największą barierę w samorządach lokalnych zlokalizowanych w województwach lubuskim oraz kujawsko-pomorskim.
- Brak kadry (pracowników) jest najbardziej odczuwalny w województwie lubuskim oraz warmińsko-mazurskim.
- Brak finansowania najbardziej blokuje rozwój projektowy samorządów w województwie lubuskim oraz warmińsko-mazurskim.

Wykres 8. Czy nie interesowali się Państwo ofertą tych programów z innych powodów? Jeśli tak, jakich?

Źródło: opracowanie własne

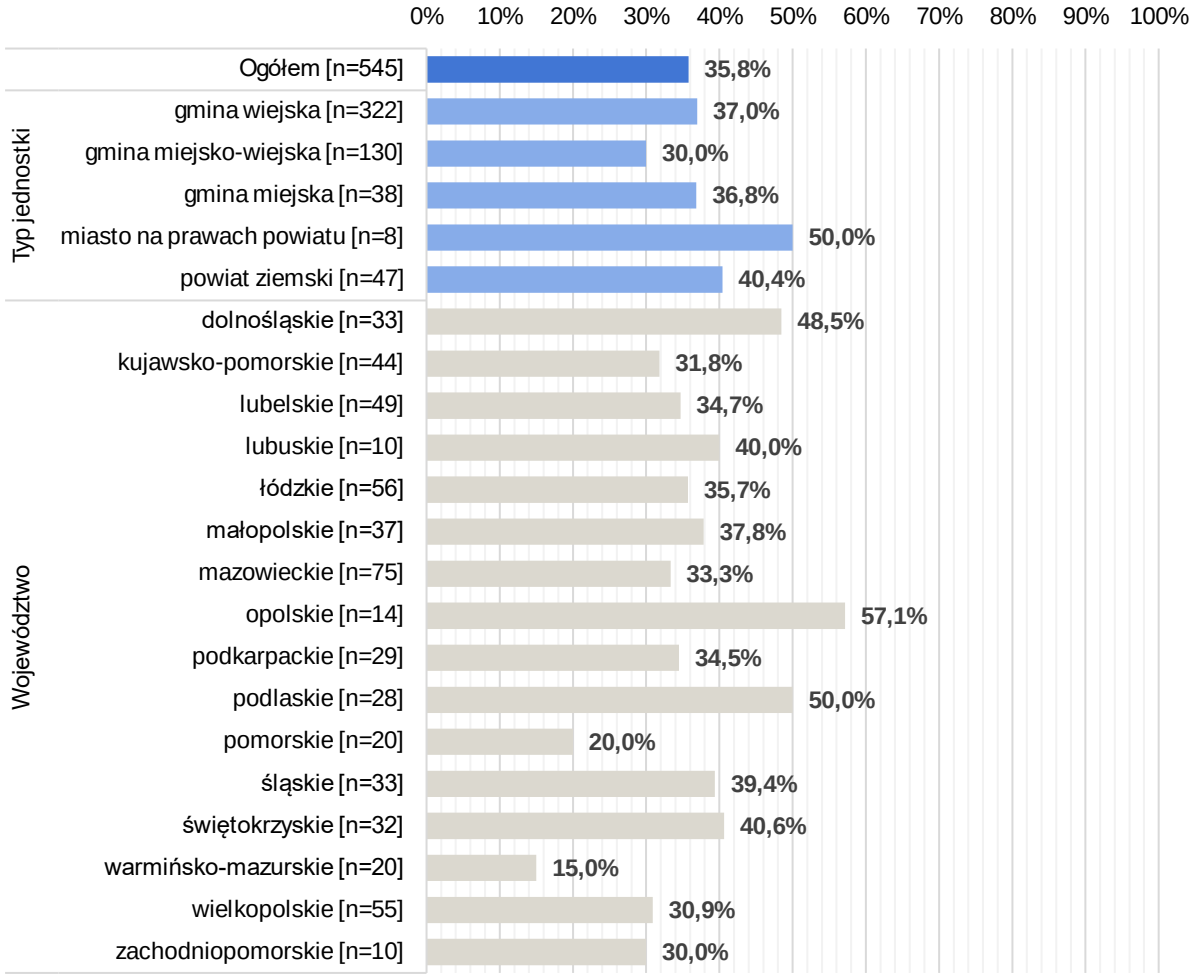
Dofinansowanie wkładu własnego dla polskich partnerów

Większość samorządów nieznających oferty Interreg nie posiada również wiedzy o kluczowych mechanizmach wsparcia finansowego. Aż 64,2% respondentów zadeklarowało, że nie wie o możliwości dofinansowania wkładu własnego z rezerwy budżetu państwa. Wiedzę taką posiada jedynie 35,8% badanych podmiotów.

Najniższy poziom znajomości tego mechanizmu cechuje gminy miejsko-wiejskie (70,0% odpowiedzi „Nie") oraz gminy wiejskie (63,0%). W miastach na prawach powiatu wiedza ta rozkłada się równomiernie (50,0% „Tak" / 50,0% „Nie").

Największy deficyt wiedzy odnotowano w województwach warmińsko-mazurskim (aż 85,0% wskazań „Nie") oraz pomorskim (80,0%). Najlepiej poinformowane pod kątem finansowym są samorządy z województwa opolskiego (57,1% wskazań „Tak") oraz podlaskiego (50,0%).

Wykres 9. Czy wiedzą Państwo o możliwości dofinansowania wkładu własnego z rezerwy budżetu państwa?

Źródło: opracowanie własne; wykres prezentuje odsetki twierdzących odpowiedzi

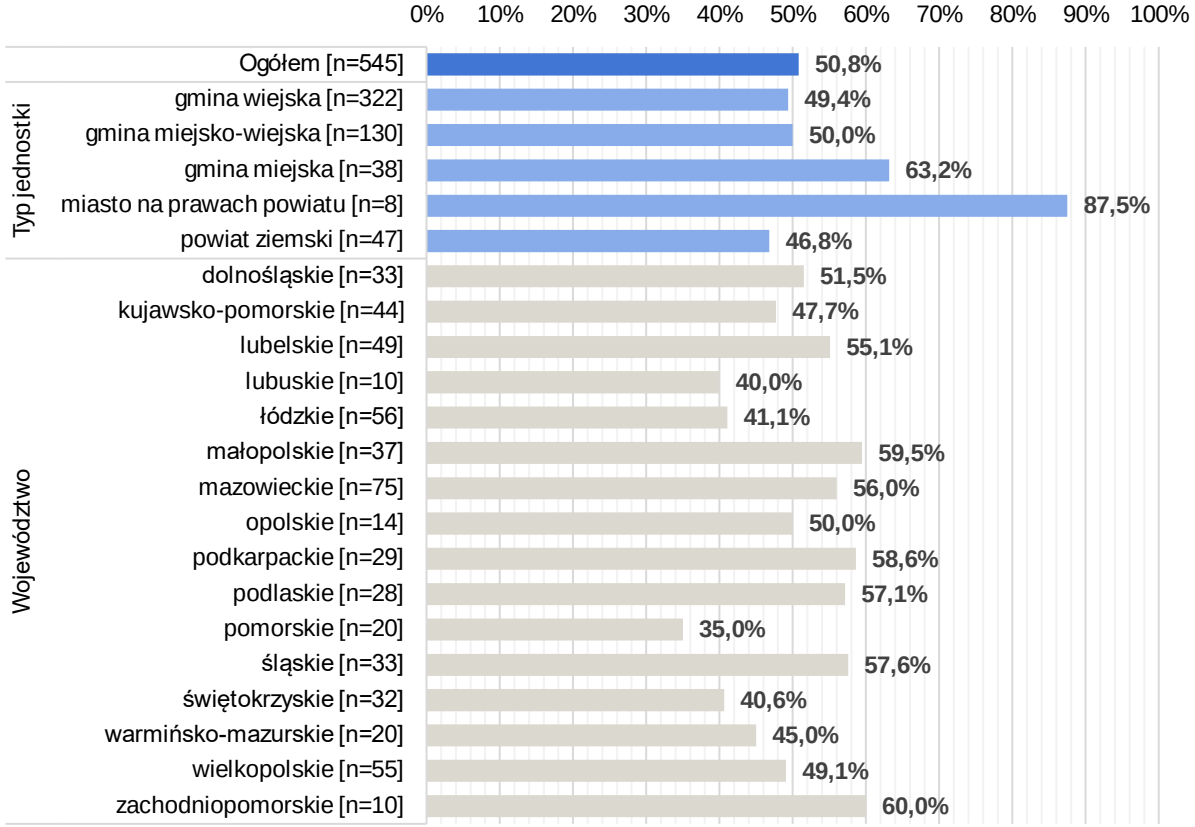
Wsparcie Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych dla ubiegających się o dofinansowanie i realizujących projekty

Wiedza o dostępnym bezpłatnym doradztwie merytorycznym jest wyższa niż wiedza o rezerwie celowej. Niewiele ponad połowa badanych (50,8%) wie o możliwości uzyskania wsparcia ze strony Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych, podczas gdy 49,2% nie posiada takiej wiedzy.

Wiedza o funkcjonowaniu Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych jest najwyższa w miastach na prawach powiatu (aż 87,5% wskazań „Tak") oraz w gminach miejskich (63,2%). Najmniej wiedzą na ten temat powiaty ziemskie (53,2% wskazań „Nie") oraz gminy wiejskie (50,6% wskazań „Nie").

Wsparcie Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych jest najbardziej rozpoznawalne w województwach zachodniopomorskim (60,0%) oraz małopolskim (59,5%). Najwyższy wskaźnik niewiedzy odnotowano z kolei w województwie pomorskim (65,0% wskazań „Nie") oraz lubuskim (60,0%).

Wykres 10. Czy wiedzą Państwo o możliwości uzyskania pomocy ze strony Krajowych/Regionalnych Punktów Kontaktowych?

Źródło: opracowanie własne; wykres prezentuje odsetki twierdzących odpowiedzi

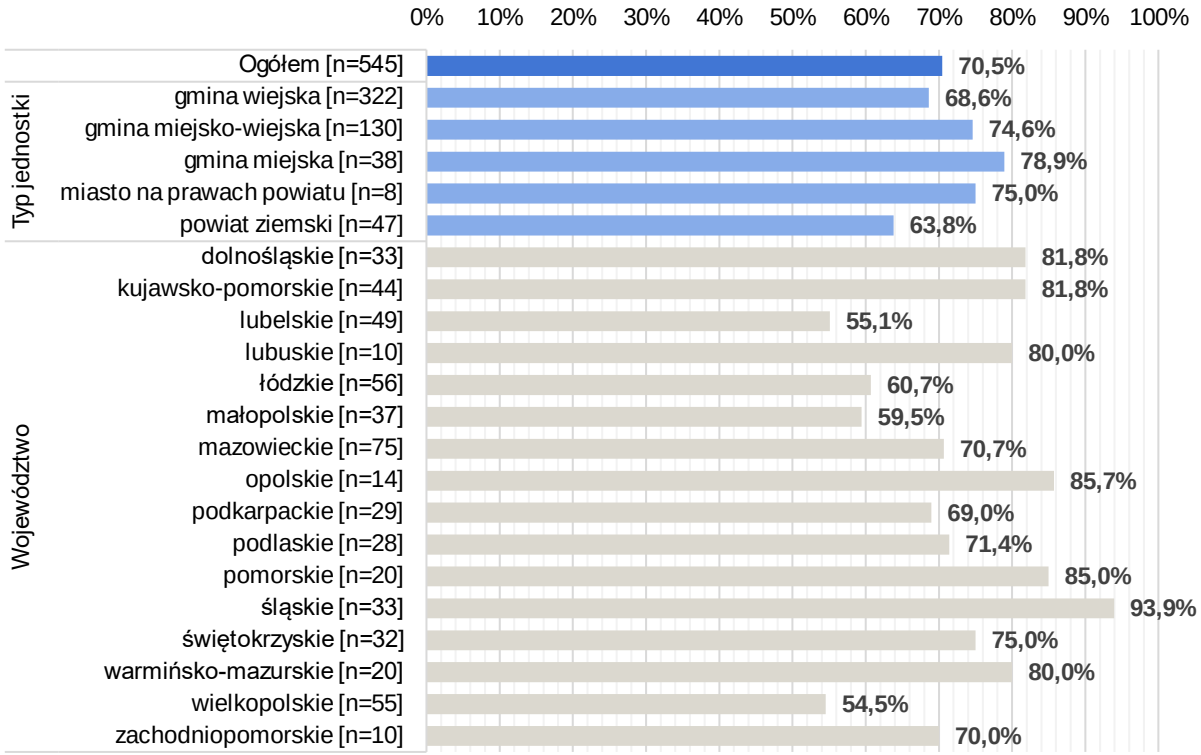
Gotowość do rozwoju kompetencji i poszerzania wiedzy

Pomimo braku odpowiednich zasobów kadrowych, kompetencji językowych oraz kontaktów międzynarodowych, polskie samorządy wykazują otwartość na zdobycie wiedzy i chęć podnoszenia swojego potencjału merytorycznego. Aż 70,5% badanych samorządów lokalnych (z grupy nieznającej oferty) zadeklarowało chęć poznania oferty programów, zasad udziału, przykładowych efektów współpracy oraz zdobycia umiejętności niezbędnych do przygotowania i realizacji projektów. Tym samym jedynie 29,5% samorządów nie wyraziło takiego zainteresowania.

Najwyższy poziom zainteresowania podniesieniem wiedzy wykazują gminy miejskie (78,9%), miasta na prawach powiatu (75,0%) oraz gminy miejsko-wiejskie (74,6%). Nieco mniejszą, choć wciąż bardzo wysoką gotowość deklarują gminy wiejskie (68,6%) oraz powiaty ziemskie (63,8%).

Chęć podnoszenia kompetencji w tym zakresie najczęściej deklarowali przedstawiciele samorządów lokalnych z województwa śląskiego (93,9%). Bardzo wysokie wyniki odnotowano również w województwach opolskim (85,7%), pomorskim (85,0%) oraz dolnośląskim i kujawsko-pomorskim (po 81,8%). Najmniej zainteresowane poszerzaniem wiedzy okazały się samorządy z województwa wielkopolskiego (45,5% odpowiedzi „Nie") oraz lubelskiego (44,9% „Nie").

Wykres 11. Czy chcieliby Państwo poznać ofertę programów, zasady udziału, przykłady efektów współpracy oraz zdobyć umiejętności potrzebne do przygotowania i realizacji projektów?

Źródło: opracowanie własne; wykres prezentuje odsetki twierdzących odpowiedzi

Powyższe dane pokazują, że polskie samorządy lokalne są bardzo dobrze włączone w ogólny obieg informacji o funduszach europejskich na poziomie regionalnym (97,8% znajomości witryn marszałkowskich i 79,4% regularnego użytkowania). Znaczna część z nich (63,3%) korzysta także z ogólnokrajowych zasobów MFiPR. Powszechne korzystanie z tych kanałów nie przekłada się jednak na równie wysoką znajomość oferty programów Interreg. Może to wskazywać, że informacje dotyczące tych programów są trudniejsze do odnalezienia wśród licznych komunikatów dotyczących innych źródeł finansowania. Informacja o Interreg często „ginie" w natłoku wiadomości o programach regionalnych, co potwierdza fakt, że blisko połowa respondentów (47,2%) nie potrafi jednoznacznie określić, czy informacje o Interreg w ogóle do nich trafiały.

Inne istotne wnioski z analizy:

- Dominujący odsetek odpowiedzi „Trudno powiedzieć" (64,2%) w pytaniu o brak potrzeby udziału w Interreg wskazuje, że znaczna część respondentów nie była w stanie jednoznacznie ocenić tej kwestii. Wynik ten nie pozwala jednoznacznie określić, czy brak zaangażowania w programy wynika z braku potrzeby udziału, nieznajomości oferty, czy innych uwarunkowań. Może on jednak stanowić przesłankę do dalszego informowania samorządów o możliwościach udziału w programach Interreg oraz potencjalnych korzyściach wynikających z realizacji projektów.

- Najsilniejsza bariera (brak partnerów zagranicznych – 40,6%) wskazuje, że działania informacyjno-promocyjne muszą wykraczać poza samą teorię. Samorządy potrzebują konkretnych narzędzi ułatwiających nawiązywanie kontaktów.
- Wysoki poziom niewiedzy o możliwości dofinansowania wkładu własnego do budżetu projektu z rezerwy budżetu państwa (64,2%) to obszar do poprawy.
- Wysokie zainteresowanie szkoleniami i zdobywaniem umiejętności (70,5%) stanowi doskonały punkt wyjścia do kontynuacji działań realizowanych przez Krajowe Punkty Kontaktowe BSR, CE, IE.

7. Charakterystyka samorządów lokalnych znających ofertę, lecz niebiorących udziału w projektach

Powody braku udziału w projektach Interreg

Niniejsza część raportu dedykowana jest specyficznej i kluczowej grupie respondentów – jednostkom samorządu terytorialnego, które zadeklarowały, że znają ofertę programów Interreg, ale do tej pory nie wzięły udziału w żadnym projekcie. Grupa ta stanowi 36,6% ogółu przebadanych samorządów.

Pytanie o powody braku udziału w projektach miało charakter otwarty (skategoryzowany na etapie kodowania) i pozwalało na wskazanie głównych przyczyn braku zainteresowania projektami pomimo znajomości oferty. Wyniki pokazują, że bariery nie mają charakteru jednostkowego, a samorządy lokalne zmagają się z kilkoma równorzędnymi problemami. Najczęściej wskazywaną przyczyną były ograniczone zasoby kadrowe, czasowe oraz organizacyjne (26,4%). Na drugim miejscu uplasowało się niedopasowanie programu lub naborów do rzeczywistych potrzeb i zadań samorządów lokalnych (26,1%). Część badanych podmiotów uważa, że tematyka projektów transnarodowych i międzyregionalnych jest zbyt odległa od ich codziennych problemów. Blisko co piąty samorząd (21,6%) jako powód podał koncentrację na innych projektach, programach lub priorytetach. Dla 21,3% badanych kluczową barierą był brak partnera zagranicznego lub trudności w budowaniu partnerstwa, natomiast 16,8% wskazało na brak środków finansowych i trudności z pokryciem wkładu własnego lub zapewnieniem płynności finansowej.

Gminy miejskie najczęściej podnoszą kwestię niedopasowania oferty programów do ich potrzeb (34,9%) oraz deklarują, że wolą koncentrować się na innych źródłach finansowania (32,6%). Miasta na prawach powiatu oraz gminy miejsko-wiejskie najsilniej odczuwają przeciążenie pracą i brak czasu – odpowiednio 33,3% oraz 30,2% wskazań na ograniczone zasoby kadrowe i organizacyjne. Powiaty ziemskie wykazują największe trudności w obszarze sieciowania oraz niedopasowania programów do ich potrzeb (po 28,9% wskazań). Gminy wiejskie najsilniej odczuwają ograniczone zasoby kadrowe / czasowe / organizacyjne (26,0%) oraz niedopasowanie programu / naboru do ich potrzeb (25,3%).

Analiza zróżnicowania regionalnego wykazała, że niedobór kadrowo-organizacyjny (brak czasu i pracowników) najsilniej dotyka samorządy w województwach opolskim (58,3%) oraz pomorskim (48,0%). Z kolei w województwach dolnośląskim (50,0%) i łódzkim (41,7%) szczególnie często wskazywano na niedopasowanie oferty programu/naboru do aktualnych priorytetów samorządów. Może to wynikać z koncentracji jednostek na pilniejszych przedsięwzięciach związanych z realizacją ustawowych zadań własnych, przez co projekty transnarodowe i międzyregionalne zajmują dalsze miejsca w hierarchii lokalnych priorytetów.

Wykres 12. Dlaczego nie wzięli Państwo udziału w projekcie? Proszę opisać główne powody.

Źródło: opracowanie własne

Bariery w ubieganiu się o środki w programach Interreg

Odpowiedzi na pytanie dotyczące barier i przeszkód w ubieganiu się o środki w ramach projektów programów Interreg w dużej mierze pokrywają się z odpowiedziami na pytanie o powody braku udziału w takich projektach. Największą zidentyfikowaną przeszkodą jest brak partnera zagranicznego lub trudności w zbudowaniu partnerstwa (34,2%). Na kolejnych miejscach plasują się ograniczone zasoby kadrowe/czasowe/organizacyjne (29,4%) oraz bariery finansowe, w tym konieczność prefinansowania zadań i zapewnienia wkładu własnego (28,2%). Ponad jedna czwarta samorządów lokalnych (24,9%) wskazuje na skomplikowane procedury aplikacyjne, trudną dokumentację oraz wyzwania związane z rozliczaniem projektów. Dla 17,7% badanych problemem jest bariera językowa i komunikacyjna, a dla 16,2% – ogólny brak doświadczenia, wiedzy i kompetencji projektowych w ubieganiu się o środki międzynarodowe. Wskazane odsetki nie sumują się do 100%, ponieważ w pytaniu można było wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Analiza zróżnicowania ze względu na typ jednostki wykazała, że powiaty ziemskie zdecydowanie najsilniej sygnalizują problem braku partnerów zagranicznych – barierę tę wskazało aż 46,7% badanych jednostek tego typu. Miasta na prawach powiatu w największym stopniu wskazują na niedobory kadrowe (44,4%) oraz barierę językową (44,4%). Dla tych jednostek problemem nie jest brak chęci czy wiedzy, ale brak pracowników mogących realizować dodatkowe zadania. Gminy miejsko-wiejskie najmocniej spośród wszystkich typów samorządów lokalnych obawiają się skomplikowanych procedur i rozliczeń (30,2%).

Wykres 13. Jakie bariery/przeszkody identyfikują Państwo w ubieganiu się o środki w ramach projektów programów Interreg: Europa, Europa Środkowa, Region Morza Bałtyckiego?

Źródło: opracowanie własne

Deficyty zasobowe samorządów lokalnych

W kolejnym pytaniu respondenci określali konkretne braki zasobowe, z którymi mierzą się ich urzędy w kontekście ubiegania się o środki Interreg. W pytaniu możliwe było wskazanie więcej niż jednej odpowiedzi, dlatego też odsetki nie sumują się do 100%. Wyniki pokazują, że polskie samorządy odczuwają deficyty niemal w każdym badanym obszarze kompetencyjnym i materialnym. Najważniejszym deficytem jest brak doświadczenia w pracy w środowisku międzynarodowym – wskazało go aż 59,8% badanych. Blisko połowie samorządów lokalnych brakuje kadry (48,3%) oraz środków finansowych (45,3%). Ponad jedna trzecia urzędów deklaruje brak umiejętności językowych (38,1%) oraz brak wiedzy

eksperckiej (36,6%). Jedynie 9,9% samorządów z tej grupy zadeklarowało, że nie brakuje im żadnych zasobów (najwyższy odsetek odnotowano w powiatach ziemskich – 22,2%).

Aż 88,9% miast na prawach powiatu wskazało na brak kadry jako kluczowy deficyt. Ponadto miasta te najsilniej odczuwają brak umiejętności językowych (55,6%). Gminy wiejskie najczęściej ze wszystkich zmagają się z brakiem środków finansowych (49,3%) oraz brakiem doświadczenia międzynarodowego (64,0%).

W ujęciu regionalnym najmniejsze doświadczenie we współpracy w środowisku międzynarodowym wykazują samorządy lokalne z województw kujawsko-pomorskiego (81,0%) oraz mazowieckiego (80,0%). Z kolei największy brak środków finansowych deklarują jednostki z województwa łódzkiego (aż 75,0%).

Wykres 14. Jakich zasobów brakuje Państwa jednostce do rozpoczęcia współpracy w ramach projektów programów Interreg: Europa, Europa Środkowa, Region Morza Bałtyckiego?

Źródło: opracowanie własne

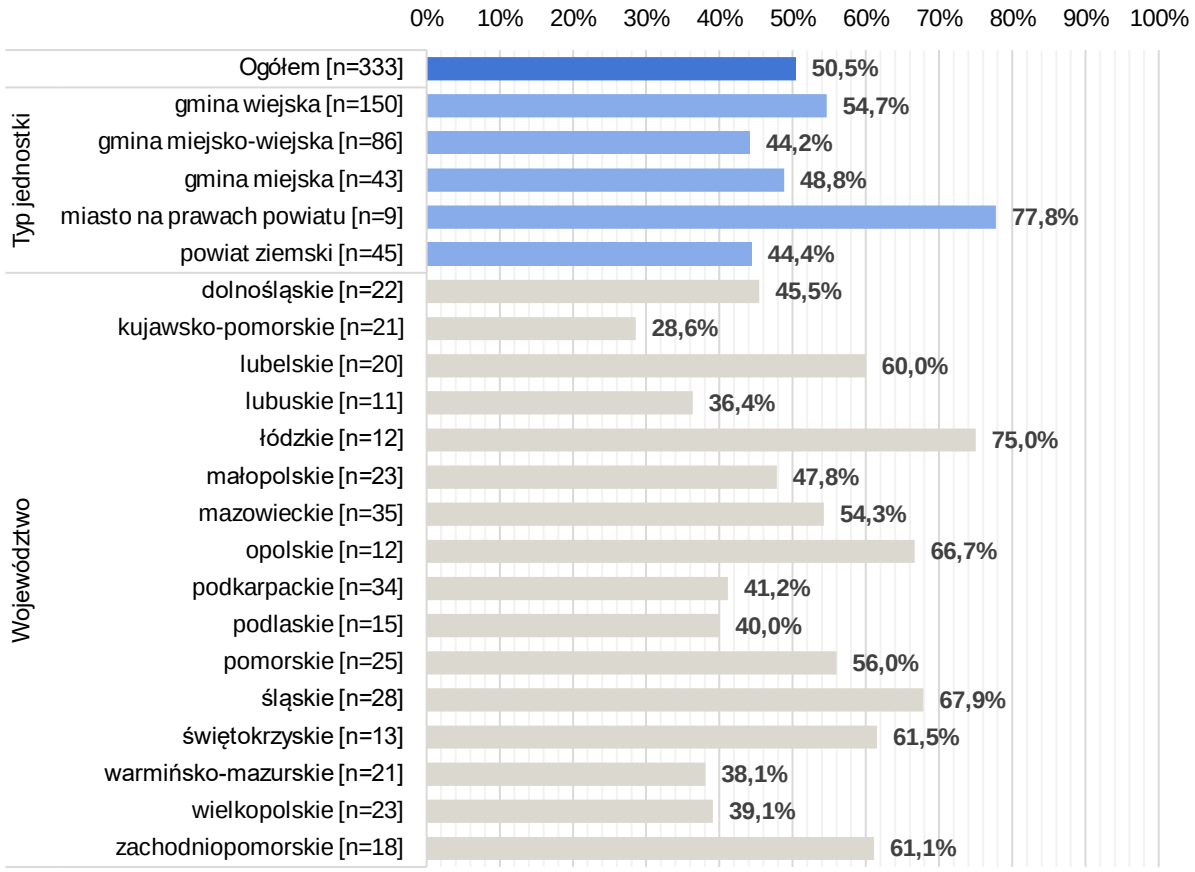
Wiedza o dofinansowaniu wkładu własnego z rezerwy budżetu państwa

Większy stopień ogólnej orientacji w funduszach europejskich badanej grupy (w porównaniu do podmiotów nieznających oferty) znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w poziomie ich wiedzy o systemowych mechanizmach wsparcia. Badanie wykazało, że 50,5% badanych samorządów lokalnych wie o możliwości dofinansowania wkładu własnego z rezerwy budżetu państwa, podczas gdy 49,5% nie posiada takiej wiedzy.

Znajomość ta jest jednak silnie spolaryzowana ze względu na typ samorządu. Wysoki poziom wiedzy wykazują miasta na prawach powiatu (77,8% odpowiedzi „Tak") oraz gminy wiejskie (54,7%). Zdecydowanie najniższą wiedzę w tym zakresie posiadają gminy miejsko-wiejskie (44,2%) oraz powiaty ziemskie (44,4%).

W ujęciu regionalnym największy poziom niewiedzy cechuje województwo kujawsko-pomorskie (aż 71,4% wskazań „Nie").

Wykres 15. Czy wiedzą Państwo o możliwości dofinansowania wkładu własnego z rezerwy budżetu państwa?

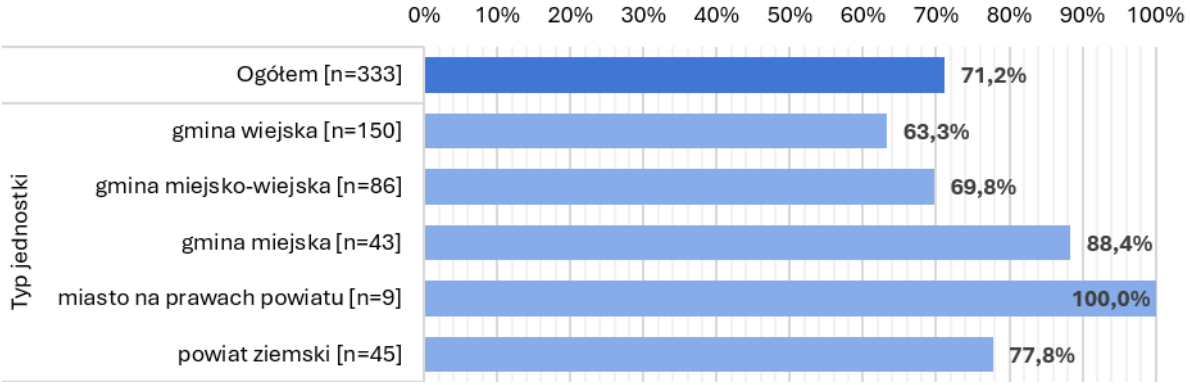
Źródło: opracowanie własne; wykres prezentuje odsetki twierdzących odpowiedzi

Wiedza o pomocy ze strony Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych

Wiedza o instytucjonalnym wsparciu doradczym jest w tej grupie bardzo wysoka i powszechna. Zdecydowana większość respondentów (71,2%) wie o możliwości uzyskania bezpłatnej pomocy ze strony Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych. Dla porównania, w grupie samorządów nieznających oferty Interreg odsetek ten wynosił 50,8%. Pokazuje to, że sam proces zapoznawania się z ofertą programów naturalnie prowadzi urzędników do identyfikacji tych instytucji.

Wszystkie miasta na prawach powiatu oraz aż 88,4% gmin miejskich posiada wiedzę na temat Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych. Najniższą wiedzą – choć na satysfakcjonującym poziomie – charakteryzują się gminy wiejskie (63,3%).

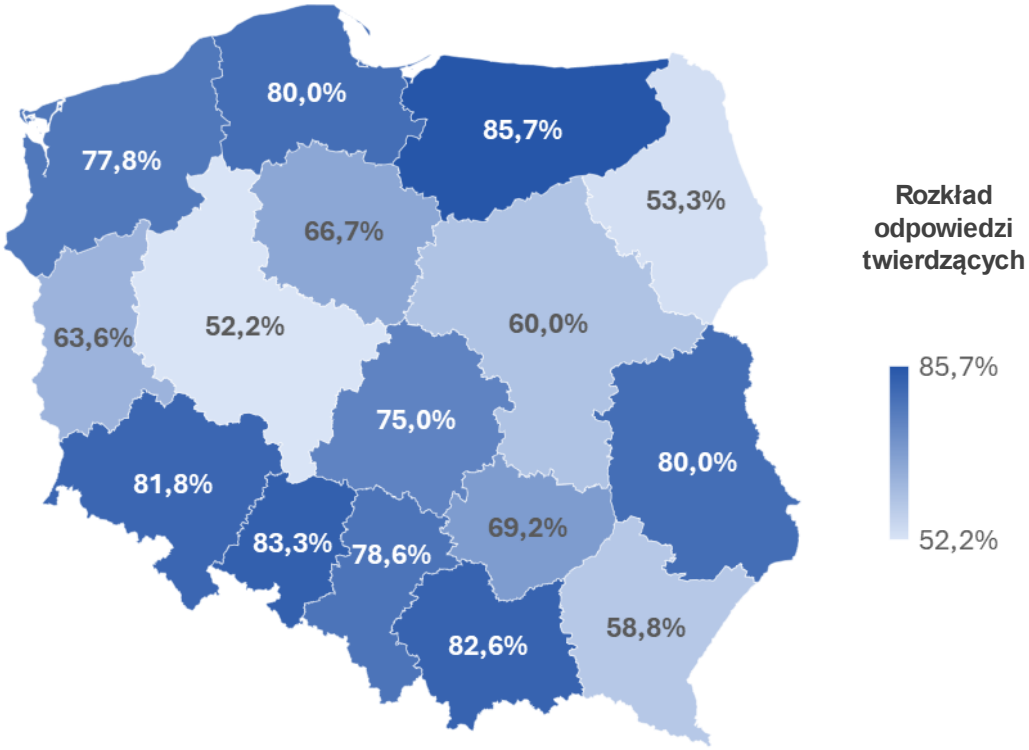
Wykres 16. Czy wiedzą Państwo o możliwości uzyskania pomocy ze strony Krajowych/Regionalnych Punktów Kontaktowych?

Źródło: opracowanie własne; wykres prezentuje odsetki twierdzących odpowiedzi

W przekroju regionalnym najwyższą wiedzą o Krajowych i Regionalnych Punktach Kontaktowych charakteryzują się województwa: warmińsko-mazurskie (85,7%), opolskie (83,3%) oraz małopolskie (82,6%). Jednocześnie wysoki poziom znajomości tej formy wsparcia widoczny jest w większości województw.

Mapa 3. Czy wiedzą Państwo o możliwości uzyskania pomocy ze strony Krajowych/Regionalnych Punktów Kontaktowych?

Źródło: opracowanie własne

Atrakcyjność dostępnych informacji o programach

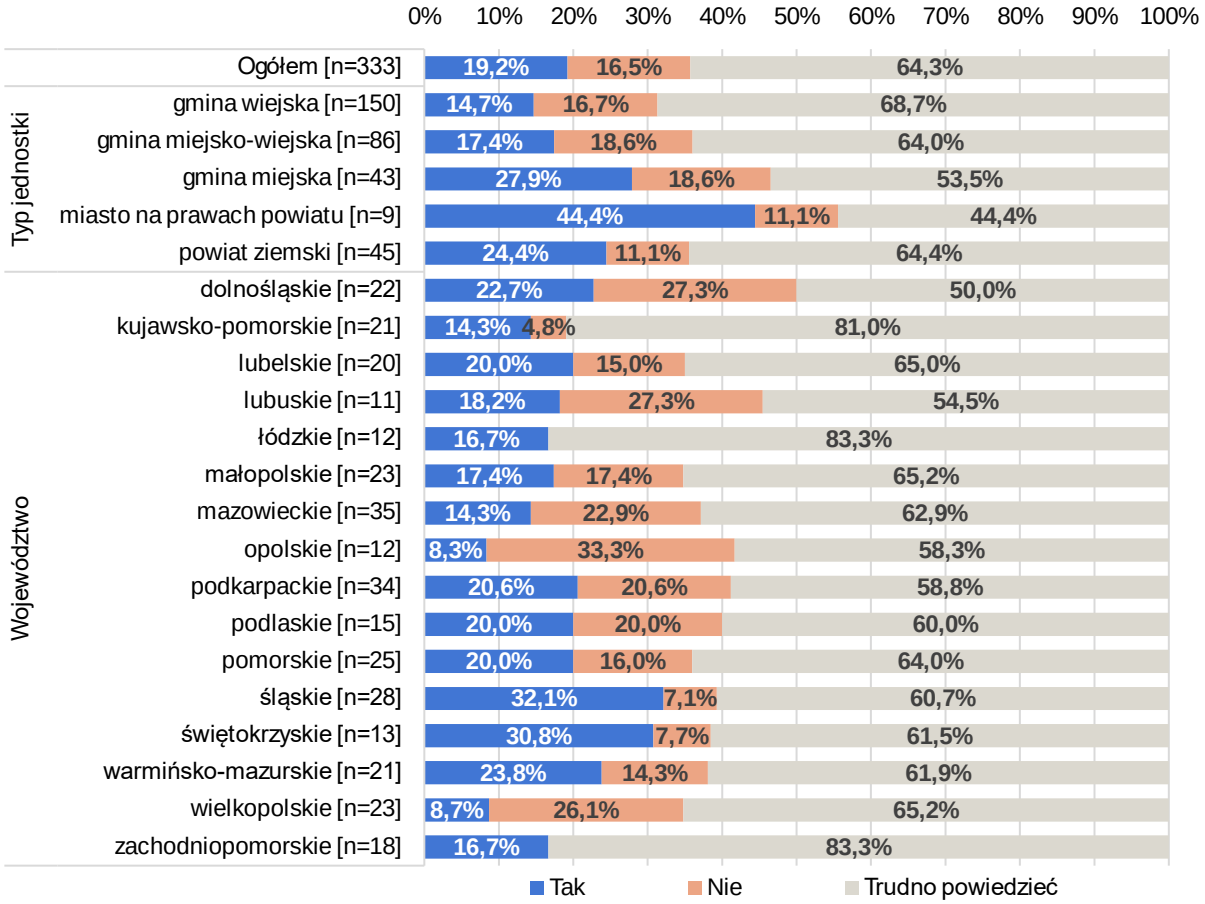
Ocena tego, czy ogólnodostępne informacje o programach Interreg skutecznie zachęcają samorządy do udziału w projektach międzynarodowych, wskazuje, że znaczna część respondentów nie ma jednoznacznego zdania na ten temat. Zdecydowana większość

respondentów z badanej grupy – aż 64,3% – wybrała neutralną odpowiedź „Trudno powiedzieć". Jedynie co piąty samorząd (19,2%) uważa, że dostępne informacje mają charakter motywacyjny i zachęcają do udziału, a 16,5% badanych ocenia dotychczasowe materiały informacyjne jako niezachęcające.

Najbardziej pozytywnie dotychczasowy przekaz informacyjny oceniają miasta na prawach powiatu – 44,4% z nich twierdzi, że informacje zachęcają do udziału (przy najniższym odsetku odpowiedzi negatywnych na poziomie 11,1%). Drugą najbardziej przychylną grupą są gminy miejskie (27,9% wskazań „Tak") oraz powiaty ziemskie (24,4%). Najmniej przekonane czują się gminy wiejskie – zaledwie 14,7% z nich uważa informacje za zachęcające, a aż 68,7% nie potrafi jednoznacznie ocenić tego aspektu.

Materiały informacyjne o programach za atrakcyjne najczęściej uznawali respondenci z województwa śląskiego (32,1% „Tak") oraz świętokrzyskiego (30,8%). Z kolei za najmniej zachęcające uznają je samorządy z województw: opolskiego (33,3% wskazań „Nie"), lubuskiego (27,3%) oraz dolnośląskiego (27,3%). Odpowiedź „Trudno powiedzieć" odnotowano w województwach: zachodniopomorskim (83,3%), łódzkim (83,3%) oraz kujawsko-pomorskim (81,0%).

Wykres 17. Czy uważają Państwo, że dostępne informacje o programach zachęcają do udziału w projektach międzynarodowych?

Źródło: opracowanie własne

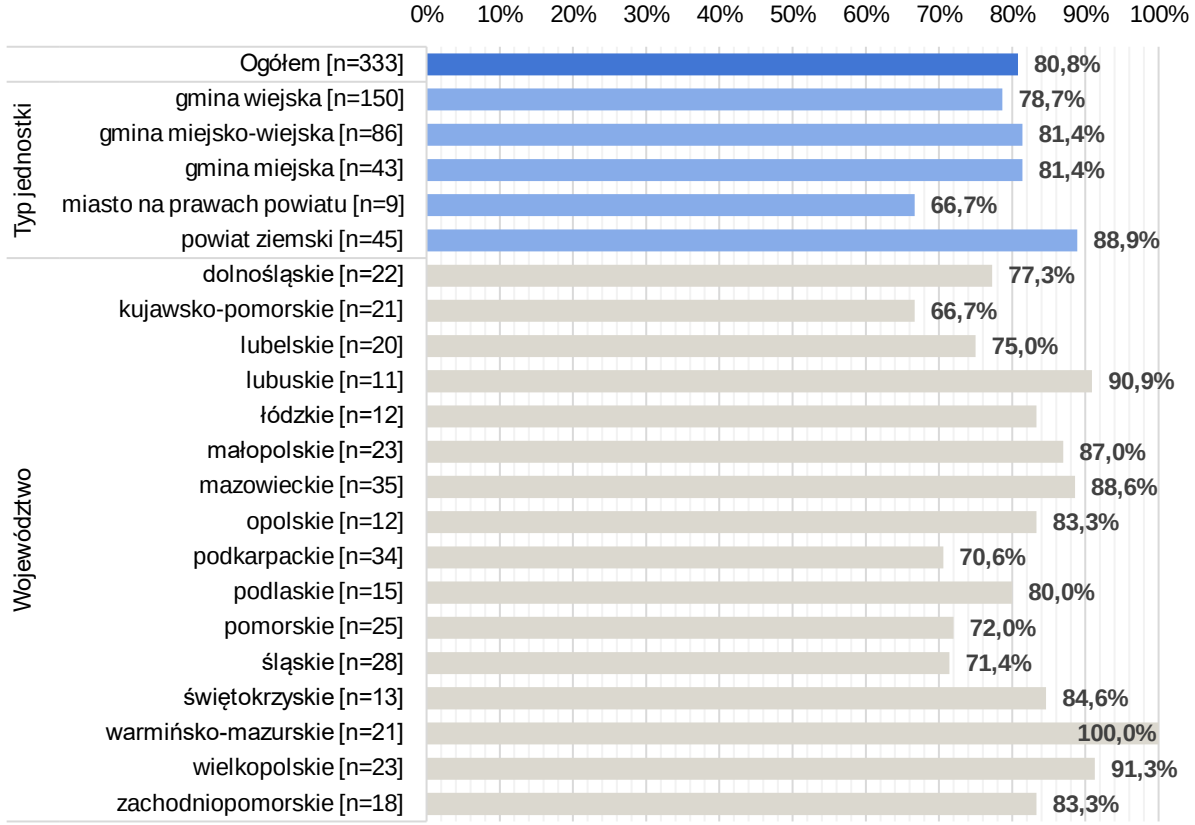
Deklaracja gotowości do podnoszenia potencjału i zdobywania wiedzy

Aż 80,8% badanych jednostek zadeklarowało chęć poznania konkretnych przykładów rezultatów współpracy oraz zdobycia praktycznych umiejętności niezbędnych do udziału w Interreg. Jedynie 19,2% samorządów nie wyraziło takiego zainteresowania. Pokazuje to, że usprawnienie kanałów komunikacji i dystrybucji informacji, lepsze pozycjonowanie informacji w serwisach urzędów marszałkowskich, większa liczba materiałów na temat korzyści i rezultatów projektów z udziałem samorządów lokalnych – mogą zwiększyć zainteresowanie respondentów ofertą programów.

Zapotrzebowanie na wiedzę praktyczną jest kluczowe dla niemal wszystkich typów jednostek. Największe zainteresowanie szkoleniami wykazują powiaty ziemskie – aż 88,9% z nich chce rozwijać swoje kompetencje. Bardzo wysoką gotowość do pozyskiwania informacji o ofercie programów deklarują gminy miejskie oraz gminy miejsko-wiejskie (po 81,4%). Wśród gmin wiejskich wskaźnik ten wynosi niemal równie wysokie 78,7%. Nieco mniejsze (choć nadal stanowiące wyraźną większość) zainteresowanie wykazują miasta na prawach powiatu (66,7%), co może wynikać z faktu, że jako duże ośrodki posiadają one już pewne doświadczenie w innych programach międzynarodowych.

Stuprocentową gotowość szkoleniową zadeklarowały wszystkie badane samorządy z województwa warmińsko-mazurskiego. Wysokie zainteresowanie poszerzaniem wiedzy odnotowano także w województwach: wielkopolskim (91,3%), lubuskim (90,9%), mazowieckim (88,6%) oraz małopolskim (87,0%). Niższe wykazano w województwach: kujawsko-pomorskim (66,7%), podkarpackim (70,6%), śląskim (71,4%) oraz pomorskim (72,0%).

Wykres 18. Czy chcieliby Państwo poznać przykłady efektów współpracy oraz zdobyć umiejętności potrzebne do przygotowania i realizacji projektów?

Źródło: opracowanie własne; wykres prezentuje odsetki twierdzących odpowiedzi

Powyższa analiza pozwala sformułować rekomendacje dla instytucji koordynującej realizację programów Interreg w Polsce:

- Ponieważ brak czasu i personelu to bariera dotykająca zarówno małe gminy wiejskie, jak i duże miasta na prawach powiatu (odpowiednio 26,0% i 33,3%), kluczowe jest dalsze upraszczanie procedur aplikacyjnych i rozliczeniowych. Skomplikowane wymogi formalne, wskazywane jako bariera przez 24,9% samorządów, dodatkowo zniechęcają do udziału w projektach. Należy jednak podkreślić, że wdrożenie uproszczeń pozostaje zależne od decyzji Komitetów Monitorujących programy (rozwiązanie musi zostać zaakceptowane przez państwa uczestniczące w danym programie).
- Brak partnera zagranicznego to dominująca bariera (34,2%) oraz najpoważniejszy zgłaszany deficyt (59,8% wskazań na brak doświadczenia w środowisku międzynarodowym). Tradycyjne działania informacyjne są tu niewystarczające. Krajowe Punkty Kontaktowe BSR, CE, IE powinny w większym stopniu angażować się w sieciowanie partnerów.
- Pomimo relatywnie dobrej wiedzy o Krajowych Punktach Kontaktowych BSR, CE, IE (71,2%), blisko połowa samorządów (49,5%) wciąż nie wie, że może ubiegać się o dofinansowanie wkładu własnego z rezerwy celowej budżetu państwa. Informacja ta powinna być eksponowana jako kluczowy argument finansowy zachęcający do przełamania bierności projektowej.

- Zdecydowana większość respondentów (80,8%) deklaruje chęć zdobycia wiedzy praktycznej. Krajowe Punkty Kontaktowe BSR, CE, IE powinny kontynuować dotychczasowe działania związane z przygotowywaniem polskich instytucji do wnioskowania o środki z programów. Należy w dalszym ciągu organizować ogólnopolskie spotkania nt. zasad naborów wniosków z udziałem ekspertów ze Wspólnych Sekretariatów z BSR, CE, IE, którzy objaśniają sposób wypełniania wniosków.

8. Doświadczenia samorządów lokalnych w procesie aplikacyjnym

W badaniu grupa samorządów, które przygotowały wniosek aplikacyjny, lecz nie uzyskały dofinansowania, liczyła 6 jednostek. Ze względu na niewielką liczebność tej grupy przedstawione wyniki należy traktować przede wszystkim jako ilustrację doświadczeń i problemów napotykanych przez poszczególne jednostki, a nie jako podstawę do wnioskowania o skali występowania poszczególnych problemów wśród wszystkich samorządów lokalnych.

Wnioskowanie o dofinansowanie

Pięć spośród sześciu badanych samorządów planowało udział w projektach jako partnerzy, natomiast jedna jednostka występowała w roli partnera wiodącego. Badane doświadczenia obejmowały wszystkie trzy analizowane programy: Interreg Europa, Interreg Europa Środkowa oraz Interreg Region Morza Bałtyckiego.

Przyczyny nieuzyskania dofinansowania wskazane przez respondentów

Odpowiedzi respondentów pokazują, że przyczyny nieuzyskania dofinansowania były zróżnicowane. Część samorządów wskazywała na elementy związane z jakością i dopracowaniem koncepcji projektu. W jednym przypadku respondent wskazał na prawdopodobnie zbyt niski poziom dopracowania projektu, a w innym – na niewystarczającą liczbę punktów uzyskanych w ocenie. Jedna z bardziej szczegółowych odpowiedzi wskazywała na zbyt ogólne przedstawienie wartości dodanej i innowacyjności projektu, niewystarczające opisanie sposobu wykorzystania rezultatów wcześniejszych projektów oraz niedostateczne powiązanie projektu ze specyfiką regionów objętych współpracą.

Jednocześnie dwa samorządy nie potrafiły wskazać przyczyny nieuzyskania dofinansowania, deklarując brak wiedzy w tym zakresie lub brak informacji o powodach odrzucenia projektu. Pokazuje to, że w części przypadków doświadczenie związane z nieudaną aplikacją nie pozwoliło respondentom na jednoznaczne zidentyfikowanie elementów, które mogły przesądzić o wyniku oceny.

W jednym przypadku jako przyczynę wskazano również niedostateczne wpisanie planowanych działań w cele programu.

Przykłady problemów merytorycznych

W odpowiedziach dotyczących oceny merytorycznej pojawiły się przede wszystkim problemy związane z precyzją i spójnością koncepcji projektu. W jednym z przypadków wskazano na zbyt ogólny opis problemu i rozwiązania, niewystarczające odniesienie do specyfiki regionów uczestniczących, niedoprecyzowaną kapitalizację rezultatów wcześniejszych projektów oraz niewystarczające uzasadnienie innowacyjności projektu. Zwrócono również uwagę na niespójności pomiędzy metodologią a planem pracy i zbyt ogólny opis działań pilotażowych.

W innym przypadku ocena wskazywała na niewystarczające powiązanie działań projektu z potrzebami grup docelowych. Zwrócono uwagę m.in. na koncentrację działań pilotażowych na gromadzeniu danych przy niewystarczającym uwzględnieniu procesu podejmowania decyzji oraz na brak pełnej równowagi w strukturze partnerstwa.

Jedna z jednostek wskazała natomiast, że planowane działania nie wpisywały się bezpośrednio w cele projektu, a respondent jednocześnie sygnalizował występowanie problemów merytorycznych, których nie był już w stanie szczegółowo zidentyfikować.

Błędy formalne

W analizowanej grupie żaden z sześciu respondentów nie zadeklarował wystąpienia błędów formalnych we wniosku. Nie oznacza to jednak, że można wykluczyć występowanie tego rodzaju problemów w szerszej grupie aplikujących samorządów – wynik odnosi się wyłącznie do sześciu jednostek objętych analizą.

Podsumowanie doświadczeń aplikacyjnych

Doświadczenia sześciu samorządów, których projekty nie otrzymały dofinansowania, wskazują przede wszystkim na znaczenie jakości przygotowania koncepcji projektu, precyzyjnego określenia jego wartości dodanej i innowacyjności, właściwego powiązania działań z celami programu oraz szczegółowego opisania rezultatów i sposobu ich wykorzystania. W wypowiedziach respondentów pojawiły się również kwestie dotyczące metodologii, konstrukcji działań pilotażowych oraz uzasadnienia wartości współpracy ponadregionalnej. W tym kontekście istotne może być korzystanie przez samorządy z dostępnych form wsparcia na etapie przygotowywania wniosku, w szczególności konsultacji dotyczących konstrukcji projektu, jego zgodności z celami programu, partnerstwa, rezultatów oraz budżetu.

Jednocześnie należy podkreślić, że niewielka liczebność analizowanej grupy nie pozwala na formułowanie uogólnień dotyczących wszystkich samorządów ubiegających się o środki Interreg. Przedstawione przykłady należy traktować jako jakościowy materiał pokazujący konkretne trudności, z jakimi zetknęły się badane jednostki.

9. Wnioski i rekomendacje w zakresie zwiększenia potencjału gmin i powiatów do udziału w projektach Interreg

Niniejszy rozdział zawiera kompleksową syntezę wniosków oraz rekomendacji wypracowanych na podstawie pełnego badania ankietowego przeprowadzonego wśród polskich jednostek samorządu terytorialnego. Prezentuje ono diagnozę kluczowych barier, szczegółową analizę potrzeb samorządów oraz wskazuje konkretne kierunki działań mających na celu odblokowanie i maksymalne wykorzystanie potencjału polskich gmin i powiatów w programach współpracy międzynarodowej.

Diagnoza barier w podejmowaniu współpracy międzynarodowej

Wyniki badania pokazują, że bariery powstrzymujące polskie samorządy lokalne przed ubieganiem się o środki w programach Interreg mają charakter strukturalny i systemowy. Ograniczenia te różnią się ciężarem gatunkowym w zależności od etapu zaangażowania danej jednostki, jednak można je pogrupować w kilka kluczowych obszarów:

Deficyt sieci kontaktów i trudności w pozyskiwaniu partnerów zagranicznych

- Brak kontaktów międzynarodowych to największa przeszkoda w przystąpieniu do projektu. Wskazuje na nią aż 40,6% jednostek nieznających oferty oraz 34,2% samorządów, które mimo znajomości oferty nie podjęły aktywności projektowej.
- Urzędy nie posiadają rozwiniętej sieci współpracy z partnerami zagranicznymi, które umożliwiłyby wspólne przygotowanie projektu. Ponadto 59,8% samorządów znających ofertę jako swój główny deficyt wskazuje brak doświadczenia w pracy w środowisku międzynarodowym.

Ograniczenia kadrowe, czasowe i organizacyjne

- Wśród samorządów znających ofertę programów Interreg, lecz nieuczestniczących w projektach, 26,4% wskazało ograniczenia kadrowe, czasowe i organizacyjne jako przyczynę braku udziału. Trudności te wiążą się przede wszystkim z obciążeniem pracowników bieżącymi obowiązkami oraz ograniczonymi możliwościami zaangażowania ich w przygotowanie i realizację projektów międzynarodowych.
- Pracownicy mniejszych urzędów (gmin wiejskich) są zaangażowani w realizację bieżących zadań. Pozyskiwanie środków zewnętrznych i realizację projektów, przez co uczestniczenie w programach transnarodowych i międzyregionalnym jest odkładane na dalszy plan.

Bariery finansowo-proceduralne:

- Wymóg prefinansowania działań oraz zapewnienia wkładu to problem dla: 27,2% respondentów nieznających oferty oraz 28,2% zaznajomionych z ofertą. W tej drugiej grupie 45,3% podmiotów wskazuje na brak środków finansowych jako główną barierę.
- Niewielka wiedza o możliwości dofinansowania wkładu własnego ze środków rezerwy celowej budżetu państwa – 49,5% respondentów znających ofertę nie wie o możliwości

dofinansowania wkładu własnego z rezerwy budżetu państwa. Respondenci wskazują, że pozyskanie środków jest obecnie skomplikowane, czasochłonne i obciążające formalnie.

- Samorządy lokalne obawiają się również skomplikowanych procedur aplikacyjnych, trudnej dokumentacji i wyzwań związanych z późniejszym rozliczaniem. Na procedury te jako na barierę wskazuje 24,9% samorządów lokalnych znających ofertę. Ponadto część samorządów realizujących projekty wskazywała na trudności związane z kontrolą krajową raportów finansowych. W wypowiedziach respondentów pojawiała się opinia, że proces kontroli może wydłużać czas oczekiwania na refundację kosztów.

Bariera językowa i komunikacyjna

- Konieczność prowadzenia prac projektowych i tworzenia wniosku w języku angielskim stanowi poważną przeszkodę dla 31,2% samorządów lokalnych nieznających oferty oraz 17,7% samorządów znających te programy.
- Urzędnicy z mniejszych jednostek (szczególnie gmin wiejskich) wprost zgłaszają brak umiejętności językowych (38,0%) oraz brak wiedzy eksperckiej (34,0%) niezbędnej do swobodnego poruszania się w programach.

Bariery na etapie wnioskowania

- Doświadczenia sześciu jednostek, których projekty nie uzyskały dofinansowania, wskazują przede wszystkim na problemy związane z przygotowaniem i dopracowaniem koncepcji projektowych. Ze względu na niewielką liczebność tej grupy wyniki należy traktować jako materiał jakościowy, ilustrujący doświadczenia poszczególnych samorządów, a nie jako podstawę do uogólnień.
- Wśród wskazywanych problemów pojawiały się m.in. zbyt ogólne przedstawienie problemu i wartości dodanej projektu, niewystarczające uzasadnienie innowacyjności, słabe opisanie sposobu wykorzystania rezultatów wcześniejszych projektów oraz niedostateczne uzasadnienie wartości współpracy ponadregionalnej.
- Jednocześnie żaden z sześciu respondentów nie zadeklarował wystąpienia błędów formalnych we wniosku. Nie oznacza to jednak, że tego rodzaju problemy nie występują w szerszej grupie aplikujących samorządów – badanie w tej części objęło jedynie sześć jednostek.

Diagnoza potrzeb samorządów lokalnych

Pogłębianie wiedzy

- 70,5% samorządów, które dotychczas nie znały oferty Interreg, deklaruje chęć poznania zasad udziału, przykładowych efektów współpracy oraz nabycia umiejętności przygotowywania projektów.
- W grupie samorządów lokalnych, które znają ofertę, ale nie brały udziału w projektach, wskaźnik gotowości do pogłębiania wiedzy rośnie do poziomu aż 80,8%.

- Uczestnicy badania zgłaszali, że szkolenia powinny odbywać się zarówno w formie stacjonarnej, jak i online (co ułatwiłoby udział mniejszym samorządom lokalnym o małych budżetach i ograniczonym czasie).

Wsparcie w poszukiwaniu zagranicznych partnerów do współpracy

Samorządy potrzebują bezpośredniej pomocy w nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych. Należy podkreślić, że każdy z analizowanych programów Interreg udostępnia platformę ułatwiającą poszukiwanie partnerów. W przypadku gdy narzędzia te okazują się niewystarczające, samorządy mogą skorzystać z dodatkowego wsparcia Krajowych Punktów Kontaktowych BSR, CE, IE, które pomagają w poszukiwaniu partnerów zagranicznych na podstawie informacji przekazanych przez zainteresowane jednostki za pośrednictwem specjalnie opracowanego formularza. Istotne jest zatem zwiększanie rozpoznawalności istniejących narzędzi i możliwości korzystania z indywidualnego wsparcia KPK BSR, CE, IE, a także ich szersze upowszechnianie wśród samorządów lokalnych. Dodatkowe narzędzia wspierające w poszukiwaniu zagranicznych partnerów do współpracy (formularz poszukiwania partnerów), opracowane przez Krajowe Punkty Kontaktowe BSR, CE, IE powinny na stałe zagościć na stronach urzędów marszałkowskich, związków i stowarzyszeń władz publicznych. Warto tam również zamieścić linki do narzędzi opracowanych przez Wspólne Sekretariaty BSR, CE, IE. Przed naborami KPK BSR, CE, IE powinny przypominać o możliwości przekazywania polskich ofert współpracy do innych państw uczestniczących w danym programie.

Pomoc doradcza

Wysoki udział odpowiedzi neutralnych w ocenie materiałów informacyjnych (64,3% wskazań na „Trudno powiedzieć") może wskazywać na potrzebę promocji przykładów rezultatów projektów realizowanych w podobnych jednostkach oraz bezpośrednie, eksperckie doradztwo na etapie opracowywania wniosku. Należy jednak zaznaczyć, że Krajowe Punkty Kontaktowe BSR, CE, IE już obecnie zapewniają indywidualne konsultacje, pomoc w przygotowywaniu wniosków oraz dostęp do wiedzy eksperckiej podczas spotkań i seminariów. Zasadne jest dalsze upowszechnianie informacji o tych formach wsparcia oraz zachęcanie samorządów do korzystania z nich już na etapie opracowywania koncepcji projektu.

Inne kwestie wpływające na stopień zaangażowania samorządów lokalnych

Silna konkurencja programów krajowych i regionalnych

- Dla 21,6% samorządów lokalnych znających ofertę kluczowym powodem braku udziału w programie Interreg była świadoma koncentracja na innych źródłach finansowania.
- Samorządy w pierwszej kolejności wybierają programy regionalne oraz duże programy krajowe (np. KPO), ponieważ są one ukierunkowane na twarde inwestycje infrastrukturalne, które stanowią najpilniejsze potrzeby lokalne. Programy transnarodowe i międzyregionalny są często postrzegane jako zbyt „miękkie" i niedostosowane do bieżących planów inwestycyjnych małych gmin.

Niska widoczność programów Interreg

Z serwisów nt. funduszy europejskich prowadzonych przez urzędy marszałkowskie korzysta 97,8% respondentów. Głównym problemem jest to, że informacje o programach Interreg „giną" w natłoku komunikatów o funduszach regionalnych. W efekcie aż 47,2% samorządów lokalnych nie potrafi jednoznacznie określić, czy informacje o Interreg w ogóle do nich trafiały.

Propozycje rekomendacji i kierunki wsparcia

Wyniki badania wskazują, że główne bariery ograniczające udział samorządów lokalnych w projektach Interreg mają charakter zarówno informacyjny, kompetencyjny, jak i organizacyjny. Część potrzeb zgłaszanych przez samorządy dotyczy obszarów, w których wsparcie jest już obecnie zapewniane przez system wdrażania programów Interreg (m.in. działalność Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych, konsultacje, spotkania oraz materiały informacyjne). W związku z tym rekomendacje koncentrują się przede wszystkim na zwiększeniu wykorzystania dostępnych instrumentów wsparcia, ich lepszym dopasowaniu do potrzeb samorządów oraz wzmocnieniu dotarcia do grup o najniższym poziomie doświadczenia w projektach międzynarodowych.

Rekomendacja 1. Wzmocnienie komunikacji o praktycznych korzyściach udziału w projektach Interreg

Badanie wskazuje, że dla części respondentów sama informacja o istnieniu programów Interreg jest niewystarczająca do podjęcia decyzji o aplikowaniu. Barierą pozostaje brak wiedzy, w jaki sposób projekty międzynarodowe mogą odpowiadać na konkretne potrzeby lokalne.

Zasadne jest dalsze rozwijanie komunikacji opartej na przykładach dobrych praktyk – szczególnie projektach realizowanych przez gminy i powiaty o podobnym potencjale administracyjnym. Materiały informacyjne powinny w większym stopniu pokazywać konkretne efekty współpracy: wypracowane rozwiązania, narzędzia, zmiany w sposobie działania instytucji oraz korzyści wynikające z wymiany doświadczeń. Rekomendacja nie oznacza konieczności tworzenia nowych kanałów komunikacji, lecz jeszcze szersze

wykorzystanie istniejących działań informacyjnych Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych oraz partnerów samorządowych.

Rekomendacja 2. Rozwijanie wsparcia w zakresie budowania partnerstw międzynarodowych

Brak doświadczenia we współpracy międzynarodowej oraz trudności w znalezieniu partnerów zagranicznych należą do najważniejszych barier wskazywanych przez samorządy. Zasadne jest dalsze wzmacnianie działań umożliwiających samorządom nawiązywanie kontaktów z potencjalnymi partnerami, w szczególności poprzez:

- promowanie istniejących narzędzi wyszukiwania partnerów,
- organizację spotkań sieciujących,
- kierowanie mniej doświadczonych jednostek do dostępnych mechanizmów wsparcia oferowanych przez KPK i Wspólne Sekretariaty.

Działania te powinny mieć charakter uzupełniający wobec obecnie realizowanego wsparcia, a nie zastępować funkcjonujących instrumentów.

Rekomendacja 3. Wzmacnianie wykorzystania indywidualnego doradztwa na etapie przygotowywania projektu

Doświadczenia sześciu samorządów, które przygotowały wnioski nieuzyskujące dofinansowania, pokazują przykłady trudności związanych z dopracowaniem koncepcji projektu, opisaniem jego wartości dodanej i innowacyjności, powiązaniem działań z potrzebami grup docelowych oraz uzasadnieniem wartości współpracy międzynarodowej. Ze względu na niewielką liczebność tej grupy obserwacje te należy traktować jako przykłady, a nie jako diagnozę powszechności poszczególnych problemów.

Zasadne jest dalsze promowanie indywidualnych konsultacji dla samorządów przygotowujących projekty, szczególnie na wczesnym etapie prac. Wsparcie może obejmować konsultację założeń projektu, jego zgodności z celami programu, logiki interwencji, planowanych rezultatów oraz konstrukcji partnerstwa. Szczególne znaczenie może mieć wsparcie jednostek przygotowujących swój pierwszy projekt w programach Interreg.

Rekomendacja 4. Kontynuacja działań informacyjnych dotyczących możliwości finansowania wkładu własnego

Pomimo stosunkowo wysokiej znajomości mechanizmu wsparcia wkładu własnego z rezerwy celowej budżetu państwa, część samorządów nadal nie posiada wiedzy o tej możliwości. Zasadne jest utrzymanie i dalsze eksponowanie informacji o dostępnych mechanizmach finansowych w materiałach kierowanych do potencjalnych wnioskodawców, szczególnie na etapie zachęcania jednostek do rozważenia udziału w projektach.

Rekomendacja 5. Realizacja pilotażu dla samorządów o niewielkim doświadczeniu międzynarodowym

Wysoka gotowość części samorządów do zdobycia wiedzy i rozwijania kompetencji uzasadnia realizację działań pilotażowych skierowanych do jednostek, które posiadają potencjał do udziału w projektach Interreg, ale dotychczas nie korzystały z tej możliwości. Pilotaż powinien koncentrować się nie tylko na przekazaniu informacji o programach, ale przede wszystkim na praktycznym przygotowaniu uczestników do udziału w projektach: identyfikacji pomysłów projektowych, budowaniu partnerstw, pracy w środowisku międzynarodowym oraz przygotowaniu aplikacji.

Rekomendacja 6. Doprecyzowanie komunikacji dotyczącej specyfiki programów Interreg transnarodowych i międzyregionalnego

Wyniki badania wskazują, że część samorządów może mieć trudność z rozróżnieniem poszczególnych typów programów Interreg. W odpowiedziach respondentów pojawiały się wskazania sugerujące, że analizowane programy Interreg Europa, Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego były utożsamiane z programami transgranicznymi. Zasadne jest zatem dalsze wzmacnianie komunikacji wyjaśniającej specyfikę programów transnarodowych i międzyregionalnych, w szczególności poprzez wyraźne wskazywanie:

- czym różnią się one od programów transgranicznych Interreg,
- jakie podmioty i z jakich państw mogą uczestniczyć w projektach,
- że udział nie jest ograniczony do jednostek położonych przy granicy,
- jaki charakter mają finansowane działania (m.in. współpraca instytucji, wymiana doświadczeń, tworzenie i testowanie rozwiązań, poprawa polityk publicznych), a nie realizacja klasycznych inwestycji infrastrukturalnych.

Działanie to powinno być realizowane przede wszystkim poprzez istniejące kanały informacyjne Krajowych i Regionalnych Punktów Kontaktowych oraz partnerów samorządowych, tak aby już na etapie pierwszego kontaktu z informacją o programach odbiorcy mieli jasność, jakiego rodzaju współpracy dotyczą analizowane instrumenty.